

Gosztonyi János

BOHÓCOK

IN MEMORIAM HEVESI SÁNDOR

Tragikomédia két részben

Szereplők

SÁNDORKA SÁNDOR, rendező
ZOLTÁNYI ZOLTÁN, direktor
VITÉZ BÁRTFAI GOMBOS BÉLA, főember
BORONKAI KLAUZ TIHAMÉR, helyettes főember
BORKA DEZSŐ, író
KORONCI LŐRINC, író
PISONTI JEROBEÁM, író
BÁRSONY ANDOR, komédiás
MÁRKI LAJOS, komédiás
DÁNFI EGON, komédiás
VÖLGYI BABA, komédiásné
MÁMORI LILLA, komédiásné
HARGITTAI KLÁRI, komédiásné
SEREGÉLYES IMRE, komédiás
BENYHE JOLANDA, politikusnő
BÁBOS PRELÁTUS
SÁNDORKA ANYJA
EGY ABSZTRAKT FESTŐ

Árnyak a Váci utcán s egyebütt.

Történik Budapesten a század első harmadában.

A cím megtévesztő! A szerző semmi körülmények között nem cirkuszi bohócokra gondolt.

Sándorka Sándor, a játék főszereplője rendezői funkciót is betölt, de a végjelenet kivételével csak olyan jelenetekben működik rendezőként, amelyekben nem szerepel.

Az árnyakkal a szerző stilizált statisztériát kívánt teremteni.

A darab, noha egy harmad századot fog át, mégsem igényli a szereplők életkorának változását

I. RÉSZ 1. jelenet

SÁNDORKA SÁNDOR *(bejön)*

Megrendezem... ahogyan majd megrendezik ők is.

Ott villanjon be anya... ti majd háromfelől... terítsd ki a kártyáidat és kezd!

ANYA

Számolj tízig... válassz a tíz szám közül egyet.

SÁNDORKA

Az egyest választom, mondjuk...

ANYA

Az egyest

ész és érzelem szerencsés keveréke,
tulajdon, elvont világában élő
személyiség... sokoldalú s egyoldalú mégis. Saját
külön világa pedig... egyfajta porond. Tán
cirkusze... nem, az vidámabb, csillogóbb. Az
indulatok nyíltabbak ott, ez a hely bonyolult -
kisfiam, de hogy lehetnél te színész?
Hibás a beszéded, raccsoló s kicsit hadari...
és mégis álmod a színház?

SÁNDORKA

A kártya igazat mond.

ANYA

„Színház” - már az elnevezés is színlelésre utal.

SÁNDORKA

Színekre inkább... s magára a színre, melyen
elfér a világ... a múlt, a jövő... olyannyira tág! A
holt megéled... eltölpül a nagy... s a sötétből
napvilágra kerülnek a tények...

ANYA

Igen, tág

és mégis oly szűk, kicsinyes... piszlicsáré
ügyek hálójában vergődik mind, aki ott él,
s az önmagát áruba bocsátó, csörtető, lihegő
pojácaseregnél senki sem hazugabb!

MÁMORI LILLA *(jelenik)*

Te rajongó, zöldfülű műkritikus, te... figyelj csak!

A Sasfiókban én... mi az, hogy „Sasfiók”?

Kredencnek, komódnak igen - de hogy sasnak fiókja legyen!

SÁNDORKA

Művésznő... ez esetben fiat jelent a fiók.

MÁMORI

Azt hiszed, nem tudtam? Túl okosnak hiszed magadat!

Én úgy fogom megformálni Mária Lujzát,

mintha Mária Lujza lépne a színre, maga.

Noha osztrákul egyetlen árva szót se tudok,

egyik éjszaka fennhangon azt mondtam, hogy „Gebühr”!

Annyit tesz: illeték. Egy ilyen ritka szó, mi? Arra felelj

nekem, ha tudsz, arany pofikám, mért mondja egy

osztrákul nem tudó magyar leány - anyja mosónő,

házmester az apja -,

honnan szedtem volna ezt a „Gebühr”-t,

ha nem régebbi porhüvelyében tanulta a lelkem,

s áthozta ebbe a létbe?! Lúdbőr, libabőr,

kásás kicsi grizek a felszínemen... nem! Visszavonom!

A felszínbe te mindig belekötsz... „Mámori Lilla a

felszínen maradt...” De most ide süss:

tanulmányokat folytatok, jegyzetelek,

arisztokraták között forgolódom,

viselkedni tanulok, beszívom a légkörüket,

hogy ki tudjam lehelni a kellő pillanatban!

Írd meg ezt is, egyelek... ne csak mindig a kedvezőtlen!

Kaisersemme! - Hát ez honnan bukkott elő?

SÁNDORKA

Császárszömlét jelent...

MÁMORI

Ekkora átlényegülést!

Kezdek félni magamtól...

SÁNDORKA

És ezzel balra el.

Mámori pofát vágva el

ANYA

Mindig kilógsz majd közülük, te, aki Mozart-dallamokat pötyögtél már hatévesen, és apád gazdag könyvtárát kamaszkorodra kinőtted. Tudatlanok és bárdolatlanok...

MÁRKI LAJOS (*jelenik*)

Ezt a farba rúgást

Márki Lajos jegyzi... jegyezd meg. S ez csak a kezdet!

SÁNDORKA

Durva erőszak! Tiltakozom! No, mi az, mi baja?

MÁRKI (*könnyek között*)

Magammal vagy veled? - Túl bonyolult a kérdés első felére a válasz... és nem is tartozik rád, habár te firtatod egyre... csakhogy rosszindulatúan...

SÁNDORKA

Ne lovalja magát!

Egy nagyot már rúgott! Én ekkorákat nem szoktam rúgni magába...

MÁRKI

Jaj, dehogyisnem!

Ki érzi azt a rúgást? Aki rúgja vagy az, kibe rúgnak? Istenem, add, hogy minden rúgnivalómat elrúghassam...

SÁNDORKA

Jó, csak ne belém! A világot szétrúghatja nyugodtan, csak ne az én ülepemmel kezdje...

MÁRKI

Ösztöneimre bízom. Azt súgják: kezdjed ott!

Ez az archimedesi pont, ahonnan a dolgok kirúghatók előnytelen menetükből... Fanyalgó kritikáid hangolják ellenem a szakmát... az logikus, ha előbb a fanyalgót hangolom át...

SÁNDORKA

No de rúgva?

MÁRKI

Nem! Térdre hullva!

Lehet, hogy amit csinálók nem annyira jó! De csak egyszer próbálnád azt a csekély jót meglátni benne...

SÁNDORKA

Hát mikroszkóp vagyok én?

MÁRKI

S ha megcsókolnálak?

SÁNDORKA

Agyonnyomsz, hústömög!

MÁRKI

Mindig kevesled a súlyom... most legalább...

SÁNDORKA

... a színpadi súlyát, maga ló! A prezanszát! Hogy akkor sincs jelen, ha jelen van... a színpadi súlyt nincs az a zsíros étrend, amellyel fokozni lehetne, mert eredendő, velünk született, tud követni, kollégám?

MÁRKI

Nem mindenki hülye, aki nem kritikus.

SÁNDORKA

Az idő... esetleg... jól meggyűri magát - enyhít a súlytalanságán valamelyest!

MÁRKI

Tán csak nem azért mérsz ennyi szenvedést rám, bunkózol le időnként, hogy a hasznomra légy?

SÁNDORKA

Láttam én már a szenvedéstől megnemesedni látszólag üres hólyagokat... ha érti...

MÁRKI

Mit baszkurálsz folyvást értelmi síkon? Két szemeszterem van a jogtudományin...

SÁNDORKA

Őn szikrázóan értelmes lehet. Nem állítom, hogy az, ám ki se zárom. Csakhogy a színpad olyan hely, hol a köznapi ész nem feltétlen jelenik meg...

MÁRKI

Halálba okoskodszt!

De én előbb még beleverlek a földbe!

BÁRSONY ANDOR (*jelenik s megállítja*)

Fékezd magadat, Lajosom, a börtöni színház gyakorlata nálunk kicsit kezdetleges még...

MÁRKI

Bársony Andor, ne állj az utamba... inkább te is üsd!

SÁNDORKA (*megettépve*)

És akkor is minden igaz! Minden betűje annak, amit róla leírtam... súlytalan, mint személtapátón a döglött, szürke egér.

BÁRSONY

No, stopp! A szürke jelzőt... csínján... ha kérhetem.

Mióta múltkor rólam írta azt, hogy

„Bársonynak bársony a Bársony, csak sajna, szürke...” -

De így megettépni őt, mégiscsak ostobaság. Az elkövetkező bírálatot ő írja megint.

És rendezőnek hívják, úgy hallom, a Nemzetibe.

MÁRKI

Ó, jaj... ó, jaj nekem... jaj, rettenetes jaj, egek! A Nemzet Színháza? De hisz az csupa kő! S ő ott rendezni fog? És mindig másokat...

VÖLGYI BABA (*jelenik*)

Tudod, mi fáj nekem legjobban kritikádból?

SÁNDORKA

Nem tudom kívülről a kritikáimat, csak azt, hogy önről többnyire okkal kell fáj dolgokat írnom...

VÖLGYI

„Völgyi Baba

alakítása, heves bizonykodása dacára, kissé fakón sikerült... azaz nem sikerült.”

BÁRSONY

Ennek mindenki fakó! Ő leszürkézi még a szívárványt is... pedig mit is mondott Manet, tudjátok, a híres...

VÖLGYI BABA

...angrosszista festő!

BÁRSONY

„Aki szürkével nem tud festeni, mondta, az nem komoly piktor...”

SÁNDORKA

...de azt sose mondta: „Légy

szürkében szürke, legyen szürke a hangod, nézésed, képzeleted... szürke zakót ne viselj, mert nem látszol ki belőle...”

VÖLGYI BABA

Nem bírom, ha vadulnak!

Én szívember vagyok, búttól a sarkamig.

Szőke vagyok, nagy, gyönyörű s a velőmig igaz.

Ha még egyszer bántani mersz, lenyúzom a bőrt a képedről... jaj, elvettem a súlykot!

Utána vetem magamat... ki látta a súlykot?

Súlykom, súlykom... jaj, merre vagy... hopp, itta súlykot!

Ne végy komolyan, gyakran beszélek csacsiságot...

bolondos lány vagyok én...

MÁRKI

Hát tisztára meghülyültünk?

Tízezrek fúltak tengerbe minap Csuzimánál,

s mi azzal veszködünk, hogy irgalomra bírjunk

egy szakbarbárt? Komédiások, imához!

BÁRSONY

Pingáld a legközelebb előnyösebbre imágóm...

vagy azt akarod, hogy a hentes a húst

azzal mérje nekem: „Olvastam, Bársony úr,

hogy szürke tetszett lenni a Pigmalionban...”?

Mért vagyok én szürke?

SÁNDORKA

Kérdezze a Teremtőt!

Andor, maga minden másban több becsülethez

juthat, mint színpadon... váltson pályát... esetleg.

Vagy ha a színház nem bocsátja semmiképpen,

próbáljon leszámolni függő helyzetével, s fordítsa

úgy, hogy mások függjenek magától...

BÁRSONY

Fájó dolgokat mond... bár érzem: jót akar.

Ei fogok gondolkodni rajta... és köszönöm. (EI)

MÁRKI

A Bársony legalább művelt, ha szürke is.
Baruska érzéki, akár a gyűszűvirág.
En azonban, ki lángesze tokját ezzel a kézzel
illettem, mit reméljek?

SÁNDORKA

Effelejtem.

MÁRKI

Kevés.

SÁNDORKA

Megbocsájtom.

MÁRKI

Tovább, tovább!

SÁNDORKA

Talán a másik orcám is odatartsam?

MÁRKI

Ó, jaj, be viszket a markom...

SÁNDORKA

Szívesen megvakarom.

Mert az önvakarás sosem ér fel a más
kezével történő vakarással...

VÖLGYI BABA

Igaz!

Ó, mennyire így van! Jó megfigyelő és
olyan szerető vagyok... engem ír fel a doktor
a nagy szellemeknek, akik hát... nem mindenben erősek.

SÁNDORKA

Egyszer... esetleg... igen... de nézze: jelenleg...

VÖLGYI BABA

De édesen pirul... no, sebjaj! Még hosszú az élet! (*Megfogja és el*)

ANYA

Nem férfi ott a férfi, s nem nő a nő, noha gyakran
formálja őket a természet bűvöletessé...
s figyeld közelebről: mind... vagy majdnem mind boldogtalan.
A sikeres csakúgy, mint a háttérbe szorított,
örök jelentéktelenségre ítélt sok senki jános.

SÁNDORKA

És mindnek megmondta a kártya... de mégis
mindnyája csinálja! Démon szállta meg őket?
Vagy játékos manók incselkednek velük?
Vagy egyszerűen csak a színházban lakozó
tündéri varázslat nyűgözte le őket?

2. jelenet

SÁNDORKA

Államtikári szoba, bőrben a bútor,
kartonban a példány. Írta: Boronkai Klauz Tihamér.

TIHAMÉR

Ha igénybe veszem becses idejét... csak abban a hitben,
hogy a fáradság megéri rendező úrnak is...

SÁNDORKA

Nem fáradság, kegyelmes uram, ez a dolgom.
A színháznak szüksége van magyar darabokra...
elsősorban azokra. „Botond vitéz” - aha.
Történelmi darab hát.

TIHAMÉR

Úgy hiszem, ez kell

a társadalomnak ma leginkább... míg katonáink
helytállnak a harctereken, a hátszág hangulatát
edzi a hősi múltat idéző, hősi darab.

SÁNDORKA

Múltunk sok megíratlan témát kínál a tollnak.
Fehér folttal teli a történelmi botlasz...
vagyis atlasz, elnézést, botlott a nyelvem.

TIHAMÉR

Ha úgy találja jobbnak - felcseréljük a kettőt.

SÁNDORKA

Már megtörtént...

TIHAMÉR

Ó, nem az atlaszt meg a botlaszt!

Hanem Botondot s a vitéz szót... lehetne ugyanígy...

SÁNDORKA

„Botond vitéz” helyett... „Vitéz Botond”...

TIHAMÉR

Ahogy jobbnak találja. Ön itt a szakember.
Én meg csak afféle úri dilettáns... konyakot?

SÁNDORKA

Bevallom: nem kellő mélységben ismerem
a kalandozás korát...

TIHAMÉR

Pótolnia kéne.

Nem a medve bőrére... de proszt. És azt szeretném,
ha ön rendezné... persze csak ha tetszik a dráma.

SÁNDORKA

Botond, Botond, mit lehet róla tudni
azonkívül, hogy bátor és örülten erős?

S ennek köszönhetően bezúz egy érckaput...

TIHAMÉR

Ha a támadó beköszöntőnek ekkora rést üt...
az elgondolkodtatja a mindenkori védőt...

SÁNDORKA

Nemcsak Botond erős, de a konyakja is, kegyelmes uram.

TIHAMÉR

Lehet, hogy nem hibátlan munka, azonban
jószándékú, tiszta...

SÁNDORKA

...de hát ez csupán egy jelenet.

Bármilyen hatásos, már ha hatásos... nem elég
az üdvösséghez...

TIHAMÉR

Ennyit még tudok én is.

Több szálat kell húzni-vonni a színpadon.

SÁNDORKA (*némileg italos*)

Vonni nem is annyira kell... ha húzzuk elég.

TIHAMÉR

Jobb szerettem volna, ha a mű maga szól
s mondja el önmagáról, ami kell... no de jó:
szőttem a történetbe egy szerelmi románcot!
Botond Elenit szereti, képzelje, egy görög lányt!

SÁNDORKA

Jó vége nem lehet...

TIHAMÉR

Nem is lesz! Eltalálta!

SÁNDORKA

Búba hanyatlak a játék? Semmi kincsért se tegye!

TIHAMÉR

Ölje meg magát Emőke, s élje túl a görög lány?

SÁNDORKA

Emőke? VÖLGYI BABA

Tűzről pattant magyar vászoncseléd.

Férfiruhát ölt Botond iránt való
szerelmében, s lóháton nyargal utána Bizáncig!

SÁNDORKA

Lószar... lószar...

TIHAMÉR

Pardon... hogyan?

SÁNDORKA

Mondom: kell bele majd

virtigli lószag is...

TIHAMÉR

Ja, lószag? Persze, miért ne!?

Magára bízom: teremtsen maga léggörb.

- Tudod mit? Tegeződjünk. Valóban lószagú írás.

SÁNDORKA

Még nem szagoltam közelről lovat, de
ilyen lehet... szervusz, kegyelmes Tihamér!
Hová tegyem én majd ezt a rengeteg lovat?!

TIHAMÉR

Úgy képzelem: legelhetnének a sátor előtt,
s ha szükséges, hát a pauszákba nyihognak.
- Várom őszinte véleményed, ne kímélj!
Az írás biztosan ki fogja bírni...

SÁNDORKA

No és te, Tihám? Te, Tihám? - Be indiános, igaz?

TIHAMÉR

Nem állítom, hogy egy lbzen vagy pláne Sekszpír
volnék, de azért, ha figyelsz, megtalálod
ebben az értékeket is...

SÁNDORKA

...keket is, keket is!

„Botond és a kekek” - lehetne esetleg a címe...

TIHAMÉR

Ne bolondozz! Hallom: remekül megy a színház!

SÁNDORKA

Mert nem igaz, hogy háborúban minden múzsa hallgat.
Rémületében szívesen bújik össze másokkal az ember.
S minden kapós ilyenkor, ami csak kicsit is elvonja a
való életről a figyelmet.

TIHAMÉR

S mikorra gondolnád a próbák kezdetét?

SÁNDORKA

Talányos még, s oly sok mindentől függ az időpont.
Tömzsi a példány, s kevés a fehérség. Látod:
betűk nyüzsögnek benne mindenütt... kész
hangyaboly! Bár jól olvasható.
„A magyar, ha szeret, szerelme, mint a tűz...”
Nem biztos, hogy rögtön hozzájutok,
s különben sincs a színházban döntő szavam...

TIHAMÉR

Idővel még lehet. A súlyodat pedig,
úgy tudom, hivatalból nemsokára megnövelik.
Zoltánfi direktor egyébként jó barátom. Ha te
rábólintasz, nem fog ellenkezni veled.

3. jelenet

HARGITTAI KLÁRI (*forradalmi jelenség*)

Tárjátok ki az ablakot, fújjon be a friss szél!
Szellőzzenek át végre a dohos szegletek!
Mennyit fulladoztunk! Tessék leváltani őket,
kik nem tudnak csak féltucat színészben
gondolkodni! Még hajó is szakmailag
a főrendező úr, a nagy nyugatos
műveltségével és az idegen fogalmak
pontos ismeretével... mit piszkálódott velem:
„Kisasszony, nem Klabund, hanem Klábund!
Mintha bizony Klabund, vagy jó, legyen Klábund,
pontosan ejtené azt, hogy Hargittai Klári!
Nem ejtheti, mert nem tudja, hogy vagyok!
Honnan is tudhatná? Úgy el vagyok nyomva, mint
az itatós közé suvasztott őszi rózsza.
A nevében Nemzeti Színház... tudjátok-e, hogy mi?
Nemzeti Herbárium! Ahol kiszikkadnak a nedvek
a semmibe vett, noha egykor lédús egyedekből!
- Mi, a népből jött, egyszerű, tiszta szellemiség
csak sóvárgunk munka után! A jobb rész, törvényszerűen,
a klikkező, burzsuj fortélyosoké! Mi nekik
csak vizet hordunk s végszavazunk, ha hagyják.
„Klikkem, klikkem, mondd meg nekem, ki a legjobb?”
A főrendező úr mindenkor kedvencei, sajnos.
Jó, hát sokat tud, nem vitatom, de a híres
szakértelme jórészt szekírozásból áll!
„Klárka, ön enyhén hamis, vigyázzon!”
„Klárka, ön pöszög!” „Én pöszögök? Dehogyan pöszögök!
Főrendező úr, tudja, mit hall? Tulajdon pöszögését!”
„Szísszen a szösz - mondja utánam.” - „Szísszen a szösz!
Hát nem tökéletes? Szísszen a szösz, és szösszen a szisz! -
A kulturális ügyek népbiztosá?

BÁRSONY

Ó, nem!

Csak egy beosztott. A népbiztos elvtárs
házon kívül ügyintéző... tehát mi a gond?

HARGITTAI

A friss főrendező s a hallgatag direktor
népelnomók! Hisz én is nép vagyok, nem?
Sokallom a sötétlő elnyomást...

SÁNDORKA

A „sö” hangzója is susztorog... ejnye, Klári!
Sólymom sasadi, sasom vasadi - mondja utánam!

HARGITTAI

Te itt? Ó, kedves főnököm, hallottad, ugye,
elismertelek és méltattalak szakmailag...

SÁNDORKA

Nincs semmi baj, Klárka...

HARGITTAI

Fenntartom egyébként
a csekély fizetés és foglalkoztatás
miatt elhangzott minden fájó panaszom...

BÁRSONY

Tehát nem följelentés?

HARGITTAI

Inkább csak olyan be.

Mármint bejelentés.

BÁRSONY

Jó. Majd továbbbitom.

HARGITTAI

E lista viszont... kik állnak rajta, elvtárs?
Kivégzendők avagy kitüntetendők?

BÁRSONY

Ők, akiket kitüntetni kíván a forradalom...
pardon! Megfordítva. Ők mennek a falhoz -
ezek kapják a plecsnit...

HARGITTAI

Ni, ott egy kismadár!

BÁRSONY

Hol? Nem igaz! - Mit csinálsz?

HARGITTAI

Nem volt teljes a lista.

Most már az. Csak nehogy aztán a kivégző-
osztag zörgessen be nálam tévedésből. (El)

SÁNDORKA

Ó, volna bár ilyen ötletes színpadon is.

BÁRSONY

Vele... mi a szakmai baj?

SÁNDORKA

Az egyik legnagyobb.

Tekintete mindig zavaros, mocsárszeme van.

A lápos lelketől... majd csak figyelje meg.

BÁRSONY

Én útban vagyok arrafelé...

SÁNDORKA

Merre, nem értem?

BÁRSONY

Hát amit ön tanácsolt... magasabbra töreksem.

SÁNDORKA

Csak túl magasra ne jusson... mondja, Andor:

mit szólna egy álláshoz a Nemzetinél?

Félig színész lehetne, félig asszisztens...

BÁRSONY

Őn mellett?

SÁNDORKA

Jobbára igen.

BÁRSONY

Nos... persze... boldogan.

MÁRKI LAJOS (*Lenin-fiúsan jelenik*)

Az ityeg-fityegéséről, elvtársak, érdeklődhetem-e?

SÁNDORKA

Még egy emberábrázoló és forradalmár.

MÁRKI LAJOS

A színházi ügyek előadója vagyok.

SÁNDORKA

A főnököm lett? Ki hitte volna. És most?

MÁRKI

Él kell beszélgetnünk...

SÁNDORKA

Az elbeszélgetést

a beszélgetésnél valahogy kevésbé szeretem...

MÁRKI (a már látható *Jolanda helyeslésére játszva*)

... hogy mit szeretsz vagy nem szeretsz, az ezentúl

nem annyira fontos. Most meg fogod tanulni,

hogy másnak is lehet értelmes véleménye

és érzékenysége színházi téren.

A nép fia, példának okáért, jobban méri fel,

mi kell azoknak, akik közül ő jön...

Föl vagy jelentve többszörösen, de ne félj,

mi ketten, Bársonnyal, illetékes helyen

szavatoltuk, hogy szimpatizálsz s elindultál felénk...

SÁNDORKA

Oda el! De mennyire, hogyne... az ezme nekem

roppant szimpatikus... a költészetet én, mint

tudják, mindig szerettem...

JOLANDA

Félrebeszél, barátom.

Mi az, hogy „költészet”? Egy működő,

boldog, igazságos rendet teremtő

gyakorlat kezdeti fázisában vagyunk...

MÁRKI

A főelőadónk... Benyhe Jolanda.

SÁNDORKA

Ha alkatilag nem is vagyok harcos forradalmár -
egy macskától, ugye, nem kívánhatunk folyamúszást...

JOLANDA

Megmondom, mit kívánunk: olyan szemléletet,
műsort a színházban, amely segít nevelni a népet.

SÁNDORKA

Nem hangzik valahogy túl gyermekkertien?
„Fújd a levest, kicsikém, ne piszkáld az orrod!”
A felnőttek zöme mindenféle hasonlót
utál. Még az áttételes, burkolt nevelést is.

JOLANDA

Nevezük akkor inkább tanításnak...

SÁNDORKA

Mindegy, kollegina.

Színházban gyűlöl tanulni a nép meg a nem nép.
Jó érzékükre vall, mert a hely nem is arra való.

MÁRKI

Hogyan tudjuk akkor fölemelni az embereket?

SÁNDORKA

Könnyedén... maga bárkit átkarol derékban
és már emeli... de félre a tréfát:
lélekemelő az, amikor jóllakottan
s gondtalanul, tehát fogékonyan
ül be a zsölyyébe a néző... a lélek ilyenkor
legnyíltabb... minden értelmes dolgot befogad.

JOLANDA (*adja*)

A Népbiztos elvtárs darabja. Lélekemelőnek.

SÁNDORKA

„Napóleón”?

BÁRSONY

Jó, tudjuk, ön Madáchra

és Katonára esküszik... de azért ez...

MÁRKI

Van olyan jó, mint ketten együtt!

SÁNDORKA

Mi ketten vagy ők?

MÁRKI

Ezzel nem viccelünk! És jól figyelj:
a legjobb szereposztást akarjuk. Seregélyest
Napóleón szerepében... s az a szép, szőke, húsos,
velejeig hazug, de életes csicsóné...

SÁNDORKA

Völgyi Baba?

MÁRKI

Ő legyen...

BÁRSONY (segít)

Beauharnais Josephine.

JOLANDA

A Népbiztos kívánja.

SÁNDORKA

Babát?

JOLANDA

Mint szereposztást.

SÁNDORKA

Magára húzta volna?

MÁRKI

De semmi húzás a szövegből!

Míg a szerző rá nem bólint, egyetlen betű sem.

SÁNDORKA

Jó az, ha a néző éjfél után szabadul?

JOLANDA

Az éjszakába kirajzó, felvillanyozott
nézősereg, másnap, a termelési fronton
csodákra képes. Olvasópróba holnap.

SÁNDORKA

Feltéve, ha tetszik, s rábólint a direktor.

MÁRKI

Bólintson is, hacsak nincs acélból a segge.

SÁNDORKA

A holnapi kezdés még túl korai. Ki kell szerepeznii
és a felkészülés...

BÁRSONY

Majd menet közben is lehet.

MÁRKI

Sumákoló, ronda tulok vagy...

SÁNDORKA

Pardon, micsoda?

MÁRKI

Mi bolsevikok az intellektuelt
nevezük „tulok”-nak, magunk között.

SÁNDORKA

Nem vall nagy szeretetre...

JOLANDA

Mit szeressünk

a kötözködő fajtáján?

SÁNDORKA

Furcsán hangzott ez a „fajta”!

JOLANDA

Az értelmiségről beszélek... hogy pimasz!

SÁNDORKA (*pörgeti a példányt*)

Császári környezet... ő, az rengeteg pénz.
Jelmezígény, szereplő, mint a pelyva...
változó helyszínek...

JOLANDA

Majd nyújtsa be a számlát!

SÁNDORKA

Nem számlát, elvtársnő, hanem költségvetést!
Azt kapnak tőlem!

MÁRKI

Ne szatócskodj!

SÁNDORKA

Megbukunk,

ha szükkeblűnek hat a játék...

JOLANDA

Kísérd ki, Márki elvtárs,

mielőtt becsöngetném a karhatalmiakat.

BÁRSONY (*egy festőhöz*)

Ne Kandinskyn... a mindennapi vekni kenyéren
csüggj, eszement... föss egy tucat Lenint,
á négyszer három méter, és tíz darab hatszor ötös
Marxot, azon jut hely Engelsnek is,
második síkban, profilban, jövőbe tekintőn...

FESTŐ

Az absztrakt festészet forradalmi irányzat!

BÁRSONY

No és ha az?

FESTŐ

Mit gondoljon az ember

egy forradalmi irányzatot letörő forradalomról?

BÁRSONY

Művészi szélsőségre a forradalmi tömeg
nem feltétlen fogékony. Most a közérthetőség
az elsőrendű szempont, nesze, némi előleg.
S ellentmondást ne keress, mert jaj neked, ha találsz.

4. jelenet

MÁMORI LILLA (*Sándorkával*)

...hisz emlékezhetsz még, milyen haladóan
értelmeztem már akkor Mária Lujzát
a Sasfiókban... de ez most sokkal jobb szerep.
A népbiztos elvtárs remekelt... s bár nekem Josephine-t
kellett volna kapnom, ha Völgyi Baruska
nem fekszik a szó szoros értelmében keresztbe nekem...
de semmi baj, így is lejátszom őt!
Korlátolt császári libára veszem, ne tiltakozz,
amilyennek a marxista történetírás kikutatta!
Aki nem csupán leste, de le is fölözte a hasznót.
S az illeték? Kedvenc kérdése ez volt!
Pár helyen beleírjuk: „Hát a Gebühr?” Ne tiltakozz. S
a reggeli kávéhoz a lúdbőrös udvari pék - az
álomszép, új kimonómban kávézni fogok - a
császári zsömlét aranytálcán hozza nekem, mialatt
a nép második síkban darvadozik... ne tiltakozz...

SÁNDORKA

Nem lesz se tálca, se kávé, se Gebühr,

se pék, sem kimonó... de a többi nagyon jó.

MÁMORI

Előtanulmányként, tudd meg, be-bejárók,
no, nem csupán a faluba, édes Ilushoz, de
a gyűjtőbe, az osztály ellenségeihez!
A kékvérű népnomorítók gyűlöletes modorát figyelem,
hogy kellő hitellel tudjam majd felmutatni! És mennybe
fogok menni, természetesen,

minden klerikális hátsó gondolat nélkül! Esetleg... felhúzathatsz a zsinórra egy virágba borult hintán... de ha semmit sem fogadsz el abból, látom a képeden, amit én, ami engem... nyilván azt akarod, hogy bukjam... no de nem, azt nem... sohasem... nem éled meg... te szívtelen dög... majd én megmutatom...
(*Kifelé viharzik, ütközik Koronci Lőrinc*)

LŐRINC

Bocsánat... engem... főrendező úr ide rendelt...

SÁNDORKA

Koronci úr... adjisten... hol a táskám?
Abban vannak a jegyzeteim... hova tettem? (*Feladja*)
Hát nézze csak, Koronci úr, ez a Kölcseyről szóló drámája semmiképp se hasonlít a hozzánk beadott dilettáns darabokhoz.
- Ne bontsanak. A helyszín változatlanul a Népbiztosság. Még tart a kommunizmus. -
Ízes magyarsággal, emelkedetten ír.

LŐRINC

Megkívánja a tárgy. Nem? És rém boldog vagyok a meleg szavaktól...

SÁNDORKA

Mindig a kedvezőkkel kezdem, hanem aztán, Koronci úr, jön a „de”...

LŐRINC

Hadd jöjjön. S kérem, ne Koronci uazzon! Szólítson Lőrincnek... ifjabb vagyok önnél... felnézek önre gyermekkorom óta!
Hízélgésnek ne hasson! Tőlem távol áll a hízélgés... persze nem ismer... környezetem ridegnek tart, s nem is alaptalanul... csak az alsó ajkammal tudok mosolyogni... így valahogy.

SÁNDORKA

Kezdetnek nem rossz.

LŐRINC

No, igen, de szeretném megtalálni e mosoly kibontakozását...

SÁNDORKA

És most nálam keresi?

LŐRINC

Hol találnám egyebütt?
Az országban ön az első színházi szakember...

SÁNDORKA

Főllelkesült. Félek, utóbb lehül.
Mert nézze, Lőrinc, ebben a Kölcseyben, értékei mellett van egy komoly fogyatéék.

LŐRINC

Nem tartom kész remekműnek, ahogy van... de mindenben lehet javítani, nemde?

SÁNDORKA

No, itta bibi! Nem mindenben lehet!

LŐRINC

Miért? Mi a baj vele? Csak nem annyira béna?
Miért nem irányít, miért nem sugallja nekem, hogy írjam át és merre haladjak...

SÁNDORKA

Az ajtón kifelé... mondanám, hogyha olcsó szellemeskedéssel kívánnám elütni a dolgot... fájdalmas lesz, barátom, amit hallani fog: nem javítható a darabja, mert a lélek, amelyből fakad, a képzelete...
Az alsó ajka jó... viszont a felső...
Lőrinc: ön nem kellően érdekes.

LŐRINC

És mit lehet tenni ez ellen?

SÁNDORKA

Újra születni.
De tréfán kívül, Lőrinc: ön a menyasszonyának biztosan érdekes... csak hát ez a hely annyira nem menyasszony...

LŐRINC

És másutt sincs esélyem?

SÁNDORKA

Szakmánkban ez így van: méltatja az egyik - kiköp tőle a másik. No, nem én... egy jóra való munkától kiköpni? Ugyan, hova gondol!
Még életemben nem köptem egy hegyeset.
Én úgy nem tudok köpni, ahogy ön mosolyogni...

BÁRSONY (*jelenik*)

Egy pillanatra, kérem önt... főrendező úr... a művészno a karhatalmi erőkkal van telefonban... amiért ön meg akarja az ő sikerét, azt mondja, torpedózn!

SÁNDORKA

És úgy véli erre kijönnék?

BÁRSONY

Alig hihető... de

éberség van... s a torpedó... az olyan katonás.

SÁNDORKA

Jól van, Andor, köszönöm. Békítse meg valahogy. Maga tudja a módját. - Nos... megértem én: amit gondban, verejtekben szülünk meg, mindenféle fanyalgást hallani róla keserves... de mi másat tehetek? Képzelve, mi lenne, ha minden érdektelen darabot bemutatnánk, csak mert a szerzője jóra való, és annyira vágjuk rá, hogy színpadon lássa a művét!

LŐRINC

Nem érdekes az, például, amikor Kölcsey Mohorán...?

SÁNDORKA

Csöppet sem. Egyik legtikkasztóbb jelenet.

LŐRINC

És ami Huszt várában...

SÁNDORKA

Az még csak igazán.

LŐRINC

Nagyon kegyetlen, tudja-e?

SÁNDORKA

Nem én - a dolog.

LŐRINC

S a himlőlátomás?

SÁNDORKA

Pusztítóan unalmas.

LŐRINC

Nincs is a drámában ilyen jelenet!

SÁNDORKA

De ha volna -

unalmas lenne az is. Volna egy jó tanácsom: szeresse, de ne írja a drámát...

LŐRINC

És amiket kegyed ír

s színházában előad? Olykor elég jó... máskor felingerel... tán nem azért, mert unalmas, hanem mivel külföldi mintaképeket majmol, sohasem magyar gyökerű...

SÁNDORKA

Ön még olyan ifjú!

Szerkesszen újságot, írjon jó cikkeket... szép stílusa van...

LŐRINC

Köszönöm. Sajnálom azt az iméti berzenkedésemet... Pár perc, s mindent megemészték, ami elhangzott... s noha én tűrhető megemészthő voltam mindenkorom... most nézzen ide...
(*Mosolyogni próbál*)

SÁNDORKA

Vérszegény kísérlet.

LŐRINC

Mert fáj, nagyon fáj!

Szeretnék hamperegni! Kihemperegni magamból ezt az egészséget...

SÁNDORKA

Rajta! Ne túrtóztesse magát!

Lőrinc hampereg, ordít fájdalomában

Még hogy Bánk bán fejének görgetése a padlaton túzás... elhagynivaló...

5. jelenet

Minta harmadik, ismét a Népbiztosság

DÁNFI GÉZA

Könyörgök... a vadászat...

JOLANDA

A kör?

DÁNFI

Nem, a hajtó!

Nyilván elkeverték a meghívómat.

JOLANDA

Mi soha semmit sem keverünk el. Ki maga?

DÁNFI

Dánfi Géza... d-vel, mind Dosztojevskij...

illetve dehogy... d-vel, mint Déva vára...

vagyis mint Dzszerzinszkij, azzal a d-vel!

JOLANDA

A névsorban nem látom... nem szerepel.

SÁNDORKA *(mint rendező)*

Lepedék módjára kezdjed bemászni az asztalt...

DÁNFI *(mászik)*

Eltársnő, drága, te kis feledékeny... no-no-no...

már jártam itt, s te a múltkor rám is mosolyogtál...

En vagyok az, ki a tenyérnek középebe puszi!

JOLANDA

Rémlik valami... de ha egyszer nem vagy a listán!

DÁNFI

Vegyél rá, elbarátnőm... már kipucoltam a puskám...

olajos csillogás a csokkfuratokban...

a népbiztos elvtársal legutóbb félbemaradt

egy fontos témánk... megbeszéltük, hogy legközelebb,

míg lesünk a lesen... folytatjuk...

JOLANDA

Sajnos, Dánfi elvtárs,

ezúttal nélküled fognak vadászni!

SÁNDORKA

Itt már esetleg... lassan le is csuroghatsz...

DÁNFI

Egy meghívót, Jolanda, könyörgök, onnan, az alsó

fiókból... ott szoktatók tartani... engem

anyám hajtóvadásznak szült...

MÁRKI *(jelenik)*

Hé, elv- és munkatársak!

Rossz hírem van! Illetve nem tudom,

rossz-e vagy jó, és hogy kinek milyen?

De hírek mindenestre hír e hír

- s biztos nem gölyahír! -: a Rendszer összeomlott.

SÁNDORKA

Hirtelen változások az egész vonalon.

Nagy pakolás, alakítás, átvedlés, átdekorálás

DÁNFI

...engem anyám hajtóvadásznak szült, az igaz!

De felfuvalkodott prolik között

nincsen szándékomban vadászni... eszébe ne jusson

meghívót adni nekem, mert ráköpök, taposok! Hát

hagytak eddig is lövéshez jutni engem? Ellőttek előlem

minden lőhetőt... no de most majd megmutatom, hogy

lő egy Dánfi d-vel - mint dámvad... Dábrácán... vagy

díszmagyar! Ha meglát árvalányhajas

cserkészkalapomban, belém fog pistolni, Jolanda

asszony!

6. jelenet

Az Új Rend emberei jelennek. Gombos Béla, Borka Dezső, Bábos prelátus, Tihamér. Dánfi egyszerűen közéjük áll. Vakuzás

HARGITTAI KLÁRI *(kalárisosan sőt s kenyeret hoz)*

Isten áldása legyen munkálkodásukon. GOMBOS

BÉLA

Arra bizony szükség lesz, mert sok a dolgunk.

Az elmúlt rendben exponált személyeket

átvilágítani nem lesz egy könnyű penzum.

HARGITTAI *(eszéls hirtelenséggel)*

Tárjátok ki az ablakot, fújjon be a friss szél!

Szellőzzenek át végre a dohos szögletek...

mit összefuldoklottunk a bolsevista igában!

Oktattak, s ami rosszabb, untalan ki is

oktattak, akár a csökkent értelműeket. „Eltársnő,

nem Bakunin, hanem Bakunyin!” Mintha bizony

Bakunin, vagy jó, legyen Bakunyin, pontosan ejtené

azt, hogy Hargittai Klári! Itt csak a bolsi töltésű

törtetők

jutottak feladathoz osztottak mindenem!

Sándorka és a direktor úgy nyomtak el engem,

mint növénygyűjtőbe szokás a rozsmaringot!

GOMBOS

Most minden igazolhatót igazolni fogunk. S

megbüntetünk minden megbüntetendőt.

A Bizottságiak kezdjék meg nyomban a munkát.

Az eljárásban vegyenek részt az Intézmény vezetői,

elvégre a színháziak viselt dolgaival

ők vannak tisztában... ön Sándorka Sándor?

Zoltánfi jelenik

Ön pedig Zoltánfi Zoltán, a direktor.

Tudják-e az urak, hogy bűnösen remegnek?

ZOLTÁN

Az ártatlan is nagyon jól elremeghet

attól, amiket hall, hogy pár saroknyira tőlünk,

egy pincében mik folynak...

GOMBOS

A célzatos

rémhíreknek ne adjanak hitelt.

Az igazolók több síkon, szimultán vizsgálódnak. A síkok között azért állandó az áthallás

HARGITTAI *(Tihamérhoz)*

Pardon... államtitkár úr... eme lista...

TIHAMÉR

Ők állnak a falhoz... illetve dehogy...

az érdemermesek és vitézi telkesek ők -

hisz megtörték a rendszert...

HARGITTAI

Nem teljes a névsor.

TIHAMÉR

Művésznő, kit hiányol? Mennyiben állt maga ellen?

HARGITTAI

A népbiztosi drámában mint udvarhölgy szerepeltem.

Két szar mondat és egy sikkantós átfutás...

de szétrákogtam minden hatásszünetet,

elősegítettem a mű hideg fogadtatását...

SÁNDORKA

Igaz. Ő képes arra, hogy jegelje a drámát.

HARGITTAI

Fejtágítók alkalmával gúnyosan mosolyogtam,

és senkit ágyamba nem engedtem, akinek

dürrögésében a leghalványabb bolsevik

eszmeiséget véltem fölfedezni...

BORKA DEZSŐ

Hargittai művésznő, dajkált, kítüntetett

kedvence voltál az elmúlt rezsimnek...

HARGITTAI

S te talán borsón térdepeltél, Borka Dezső?

BORKA

Itt az áll, svarc auf weisz... hogy egyszer aszontad:

„A bolsevik forradalom nagy, tisztító vihar!”

HARGITTAI

„Pusztítót” mondtam, azt, hogy „pusztító vihar”!

S nem pusztított talán?

BORKA

Hatszoros félrehallás?

Hat fültanú vallotta a „tisztítót”...

HARGITTAI

No és nem láttál még hat süket embert?

Vagy hat rágalmazó haragost, aki ártani próbál?

TIHAMÉR

E vallomások kínosan fedik egymást.

Hiába próbál kisiklani, kedves.

BORKA

Följelentetted a komcsiknak s most nekünk is

a színház vezetőit, te kétszínű lepratelep!

HARGITTAI

Egy nagy-nagy író, hogyan lehet ennyire vad?

SÁNDORKA

Azt, hogy olyan nagy... én talán

nem mondanám, habár jó tollú... mi Zoltánnal megértjük,

ha kétségbeesett a bohóc... hát egyik följelentést

sem rójuk fel neki... Klárika szakmai sorsa

az utóbbi időben, hát, nem túl jól alakult...

ZOLTÁN

Ő igazolható. Mindig csak önmagának árt.

HARGITTAI

A megértésük még rosszabb, mint az elnyomás.

Látom már: itt minden marad a régi. (E)

A játék más síkra terelődik

BÁBOS PRELÁTUS (civilben)

Bársony Andor - ki ő?

ZOLTÁN

A színház kebelében

működő asszisztens...

BÁBOS PRELÁTUS

Közvetlenül előtte

a Népbiztosság munkatársa volt...

SÁNDORKA

Nem sok vizet zavart, nem használt, és nem ártott...

BÁBOS PRELÁTUS

Szóval egy művelődésügyiileg kompromittált

közepes... vegyük úgy?

SÁNDORKA

Nyugodtan úgy vehetik.

BORKA

Simlis azért ő... ugye, Bársony? Tanúsíts legalább némi bűnbánatot... szégyenkezz... vagy köhécselj...

BÁBOS

Én már miközben csináltam, észrevettem, hogy tévedek, és minden rossz irányba tart.

Nem állítom, hogy tévedésemet

világgá ordítottam, vagy akár csak

széles körben közöltem. Nincsenek mentőtanúim,

de azért én is tettem valamit...

BÁBOS

Halljuk, fiam, mit?

BÁBOS

Csinosan öltözködtem.

BORKA

Hát itt rohadjak el,

ha ez nem néz hülyének...

BÁBOS

Én a jó ruhákkal,

azzal, hogy tüntetően finomságokat ettem,

drága piákat ittam... bomlasztottam a Rend

egyhangú szürkeségét... állítom!

BORKA

Másoknak nem jutott egy jó falat -

ő pedig érdeméül szándékozik betudni,

hogy lazacot zabált és skót whiskyt vedelt!

A többiekén kopott konfekció -

te meg parádésan kicsípted magadat...

BÁBOS

Bomlasztó piperkőcség volt...

BORKA

Meghibbanok!

Ismertem annak a rendnek minden húsba tépő

fogaskerekét, és mégis higgyem el, hogy

a sors mindezt tálcán nyújtotta neked?

Te semmit sem csináltál a dolce vitáért?

BÁBOS

Lényemben van, hogy a népek általában

rokonszenvet éreznek irántam... tán e giberli teszi

jobb képeken, plusz a jó mosolyom... no de mondd csak:

nagy tételekre menő, hosszas pókerpartáink

- mert ugye egy társaságban vertük többször a blattot -

folyhattak-e az élet árnyas oldalán?

BORKA

Csakhogyan én a napos oldalt megvettem,

és nem pályáztam rá...

BÁBOS

De ki bántott komolyan?

Egy nehezen kezelhető, bizonyos

mértékig ellenkező véleményű

pasas gyanánt kezeltek... inkább simogattak,

mint keserítettek, s te mindent elfogadtál.

Morcós képpel, igaz, s lett volna kedved

a téged bazsoráló kézbe harapni, de nem

tetted, hisz egynél több életed még neked sincs!

Ahhoz, hogy épp te mondj ítéletet fölöttem,

egy megelőző, nyíltabb kiállítás illene jobban.

Mert a környéken azért akadt olyan is!

BÁBOS

Szerepet tévesztett, tisztelt fiam.

Magának itt védekeznie s nem támadnia kéne,

mert így nem fogjuk igazolni...

ZOLTÁN

Márpedig órá

nagy szükségünk van... ő a legjobb ügyelőnk,

nélküül nem megy föl a függöny!

BÁBOS

Mintha asszisztens mondott volna imént...

SÁNDORKA

Sokoldalú! Értékes, művelt... ilyenek

nem nyüzsögnek egy munkahelyen...

BÁBOS

No, jó.

Meglátjuk majd, mit tehetünk az ügyében.

BÁBOS (távozóban)

Talán annyit még, hogy tulajdon nemében a póker

- ugyancsak ellenállás. Akár a legnagyobb magyar

által honosított löversenyezés! Hát nem ez okból

utáltak minden ilyesmit szívből a komcsik?

Megint más síkra terelődik a játék

GOMBOS BÉLA

Küldjék be nekem azt az orgonahangút...

a népbiztos „elvtárs” tákolta darabban, aki

Napoleon volt...

SÁNDORKA

Mi osztottuk ki rá!

Seregélyes Imre némán jelenik

GOMBOS

A Nemzet első színházának vezető

férfi színésze, az eszménykép, a drámai hős...

akkor bezzeg nem volt így berezelve, maga híres,

mikor úton-útfélen vörös klapanciákat adott elő...

hát kérdem: megbocsátható ez? A kérdés költői,

magam felelek rá:

Művész! Amit maga művelt, az megbocsáthatatlan.

SEREGÉLYES

Beszélhetek?

GOMBOS

Csak mit tud mondani?

SEREGÉLYES

A színész olyan állat... ha egy dobogót lát,

arra felhág, mondhatnám, kényszerűen

- s ha véle szemben egy őt figyelő publikum ül,

mutogatni kezdi magát, dalol, mímeskedik...

SÁNDORKA

...a mások szavával! Ezt se feledjük! Amit

mond, rendszerint, nem ő találja ki! DÁNFI

Ahogy maga művész, ott voltam, fűtötte a népet -

meggyőződés nélkül, olyan forrón nem lehet azt!

SÁNDORKA

De éppen hogy lehet! Rakjanak csak elé

bárminő szöveget... hiteles hevülettel fogja

tolmácsolni...

SEREGÉLYES

Bizony, hogy úgy fogom!

Miután nekem erre való képességet adott...

BÁBOS PRELÁTUS

Most, most szakassza szavát, mielőtt a Teremtő

nevét ajkára venné! Tagadja-e, hogy egy

istentelen rend szolgálatába állt?!

SEREGÉLYES

Hittem az emberbaráti jelszavaknak.

A proletárforradalom gyönyörű dolgokat ígért.

Később kezdtem csupán ráeszmélni a valóra.

GOMBOS

„Később?” Azaz későn. Így pontosabb. Amikor

lovaink patája már itt, az ablak alatt vetett szikrát,

akkor - művész úr - ez az ábra!

BORKA

Gyönyörűen mutatna egy juharfán...
miért épp juharon? Pillanatnyi ötlet.
Éppúgy lehetne bükkfa, diófa... amin
himbálnák őt a vékony huzatok, vagy
körbeforgatná gyöngéden az alkonyi szél...

SEREGÉLYES

Én csak a mesterségemet gyakoroltam!
Sohasem voltam meggyőződéses kommunista!

BÁBOS PRELÁTUS

Mindenki azzal jön most: „Ministránsfiú voltam”...
de majd ha Papp Vári Elemérné „Hiszekegyét”
adja elő hasonló meggyőző erővel,
mint említett, alantas tákolmányokat...

SEREGÉLYES

Ha akadna e versből egy példányuk, urak...?

GOMBOS

Nem egyhamar fog ön bármivel is kiállni!
Még nem tudom, mennyit, de kezeskedem arról:
szilenciumot kap!

SÁNDORKA

Államminiszter úr!

Kérjük ne... a legfontosabb nemzeti drámák rajta
nyugosznak... ő Bánk és Csongor is... amit
eljátszotta réven, visszajátssza a vámon... a
komédiások eltévelyedése nem annyira súlyos!
Mindenki tudja róluk: nem komoly emberek! Az
ezüstöt, ágyneműt, a szűzleányokat ma is dugják
előlük...

BORKA

Kit dugnak előlük?

Megőrülök! Dugják a lányokat, mielőtt
még ők dughatnák őket... nem marad dugnivalójuk!

Nagy gaudium, mindenki röhög, nevet, kuncog

SÁNDORKA

Bocsánat, de nem értem... mit mondtam olyan
nevetnivalót?

DÁNFI (fetreng)

Nem érti! Ez benne a legjobb!

Függeszük fel a munkát, vagy itt helyben beszarok!

GOMBOS

Nem érti? Valóban? Úgy hírlik: maga szűz még.

SÁNDORKA

Az hogy jön ide, kérem... komoly dologban
várom... esetleg... némi megértésüket...

BORKA (alá és közé)

Mikor dugni akarna, ott már másik dugót talál!

DÁNFI (alá, közé)

D-vel, mint Dugovics! De nem Titusz... Ott már!

SÁNDORKA

Tisztelendő úr... kérem...

BÁBOS

Én önnel tartok ebben.

Idétlen népség... de azért olyan szeretni valók!

TIHAMÉR (míg a többiek oszlanak, Sándorkához)

Egy nem is tudom, hány fokot forduló világban --
az ember érthetően túlfeszül.

Elnézést, sajnálom. Döntéseinket azonban
nem tángálhatja semmiféle harci jókedv.

7. jelenet

SEREGÉLYES

Ei fognak némítani... most, mikor annyi nagy feladat
vár! Nem álltatok ki mellettem, nyavalyások!
Féltettétek a jól kiült helyeteket!
Hiszen most még a veres üllógumójú majmok --
azok is gyanúsak. Se Hamlet, se Lear, sem Othello...
hanem fel is út, le is út... ebbe én beledöglöm!

SÁNDORKA

Imre, ne zokogjon! Maga furtonfurt zokog.

SEREGÉLYES

Böszítően raccsolsz! Magyar színházi ember, és
így raccsol! Répa, retek és pörkölt mogyoró! A két
nagyokos... mindkettő odakozmált,
de vélhetően megússza. S még kívánom is neki,

hogy ússzak meg, holott nem is kívánom.

Mit tudja az ember ilyen orkános időkben,
hogy mit kívánjon...

SÁNDORKA

A kása kihűl, s jön idő - majd

eredményesen szállhatunk síkra magáért.

SEREGÉLYES

Lépjetek ki az aurából! Még hogy a kása kihűl!
Mért tenné azt ilyen túlfűtött tűzhelyen, mint kis
hazánk? Ritkán rikkant a rigó! Megtiltom, hogy te
mondod a nekrológomat...

SÁNDORKA

Ei tudlak búcsúztatni egyetlen kifogásolt
hangzó nélkül: „Egybegyűlt gyászolók, ti,
egy csekély eszű komédiásnak elmúlásán
kell itt most elgondolkodnunk, közösen...”

SEREGÉLYES

Keríts nekem egy „Hiszek egyet”, dirikém!
„Hiszek egy Istenben, hiszek egy Hazában” - ez a vége?

ZOLTÁN

A kezdete, Imre.

SEREGÉLYES

Jaj, én nem a „Hiszekegyre”

kérdeztem, hanem hogy... ha ennyi hívő híve volt,
biztos, hogy végképp kinyíffant a kommunizmus?

8. jelenet

DÁNFI

A színház tagjait érintő valahány
döntésünket közli most a szövívő.

JOLANDA (szövívőileg)

A Gombos Béla államminiszter úr vezetése alatt működő Igazoló Bi-
zottság befejezte a színház tagságának átvilágítását. Tizennyolc
dorgálás, hét felfüggesztés, valamint három elbocsátás történt. Se-
regélyes Imre színművészt az elbocsátáson túl két esztendő teljes
szilenciumra ítéli a Bizottság. Fellebbezésnek helye nincs, a határo-
zatok jogerősek.

SEREGÉLYES

Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,
hiszek egy isteni örök igazságban.
Hiszek Magyarország feltámadásában...

DÁNFI (bevág)

Még két hete sincs, amikor elesett vöröskatonák
árvái javára rendezett matinén
egy zöngeményt szavalt, s mindenki sírt...

SÁNDORKA

Olyan pojáca még nem volt a világon, aki
arról, hogy hasson, szándékosan lemondott!
Lehet, hogy amit csinál, balul sikerül...
kudarcot vall vele, meghajigálják...
de egy biztos: ő jönak szánja, jönak...

ZOLTÁN

Hát olyan lényeges volna az árvák színezete?

SÁNDORKA

Mivégre az állandó hajszák... oda-vissza?
Értékes embereket üznek el innen!
Listájuk végtelen... tessék engesztelődni!

BORKA

Ha engesztelnek, akkor!

SÁNDORKA

Jó! De talán legyenek

engesztelhetőbbek...

BORKA

Még önök ketten sem dominó!

DÁNFI

Mért szemlélté jó szívvel s támogatta
az elmúlt rend önöket? Felmerülhet a kérdés. -
Jolanda, jaj, de jó kemény a combod.

SÁNDORKA

Szakmai jártasságunk, eredményeink
folytán maradhattunk helyünkön. Ránk szorultak...

ZOLTÁN

...de mindenbe állandóan beleszóltak!

Nem túlkapásaik, sortüzeik, amelyektől
oly elviselhetetlen a Rendjük... nem a pangás
- minden intézmény, bolt és épület
biztos lerothadása - no persze, az is...
de a mindig mindenbe történő beletúrás...

SÁNDORKA

...és legtevékenyebben mindig abba, miben tudatlanságuk szavatolt. Az úgynevezett előadók és főelőadónők... s a többi beizzadt „nyüzsgők, tehát fontos vagyok”-hivatalnok! A fűlesszamári iázás bölcs beszéd ahhoz képest, amit ők szakmai síkon nyújtani tudtak... és mégis iáztak. Beletorzult a színlelésbe a képünk, hogy úgy tegyünk, mintha annak, amit kotnyelesék agyunkba beszélnek, bármi értelme, sőt, szakmai haszna lehetne! Finom ember hírében állok, de meg kell vallanom: éjjel magamra maradván a hálószobában, az ágyban - ocsmány szavakat csikorogtam a csöndbe: „Fenébel!” „Vesznétek meg!” és hangosabban: „Basztikuli!” Félóráig fröcsögtem így a plafonra, a térbe, hogy ne vessen szét a feszültség, hogy kibírjam. És másnap reggel már a házmesterral belépett életembe a félnék óvatosság. Kezdődött a társasjáték, a „ki tud keményebben nézni a másakra?” - S mindig ő nyert. Lesunyt fejfel osontam el, s legközelebb megint azon kaptam magam, hogy a kedvét keresem, mint szőnyeg terülök lába elé...

DÁNFI

No, ezért is kéne innen kimetszeniök minden itt lapuló kommunista szimpatizánst... ki megúsza ezúttal.

ZOLTÁN

A rokonszenveket felmérni, pláne utólag, majdhogynem lehetetlen... nézze csak, Dánfi úr: a lét legüdvösebb formáján töprengünk, amióta a fák lombját odahagytuk, s két lábon közlekedünk. Voltak, nem is kevesen, kik hittel hittek abban, hogy a kommunista rendben, két lábon lehet élni. Kiábrándultság, csalódás, miért ne lehetne részükről őszinte, igaz? Végtelenül lebecsülök az emberi elmét, ha azt hinnék, hogy a patkók szikrázása, szorultság és veszélyek hatására képes változtatni csupán szemléletén, nézetein... nem?

DÁNFI (*Sándorkára támad*)

Mit rohécsel?

Az egyenruhámon szórakozik?

SÁNDORKA

Csak kuncogok.

A cserkészetet én alapjában becslöm, csak a kalapja s a térde... együtt, tudja, muris! Muszáj picit mulatni rajta... az élemedett térd... akár egy őskori állat vagy kővület... természetellenes egy meglett láb közepén.

DÁNFI

Köztiszteltben álló fogalmakhoz, valamint intézményekhez ezentúl több tisztelettel közelítünk! A mindent kétségbe vonó, kritizáló, magyar lélektől távol eső kabarézás nem fog korlátlanul burjánzani!

JOLANDA

A kormány tisztában van vele, hogy eddig önökre nyomás neheztelt, folytonos vegzatúra...

SÁNDORKA (*Zoltánhoz, zártan*)

A Vegzatúra úgy tud beszélni, figyeld, mintha másról ejtene szót, nem önmagáról...

JOLANDA

...most élvezzék, amit az épülő demokrácia nyújt!

BORKA

Magyar jellegű és szellemű demokrácia - értem? Es ildomos lenne a „szembe babám, ha szeretszet” kultiválnia, mintsem...

SÁNDORKA

Ez hogy jön ide?

DÁNFI

A reflektorfényben álló közéleti férfit, jobban szeretjük, ha példás életet él!

BORKA

Nősülj meg, mózszikám! Egy minden téren lágymagyar exponált helyzetében jobb, ha családos.

SÁNDORKA

Több téren lány vagyok, megengedem. A színház jelenlegi szintje azonban

legalább európai, míg az itt megütött hangnem... no, nem, ne bántsuk Ázsiát! Sem más világrészt... egy bűzölgő rókalyuk, amelyből időnként kisüvölt az erőszak sokféle szele, lappangó, mégis gyakran kibukó, sajnos, honi hangnem...

BORKA

Ez nemzetgyalázás, de vastagon!

„Szaktekintély!” Tizenkettő az ilyenből épp egy tucat... na, mondd, hogy Angliával nem mind levelez, s a talján buzeránsok nem basszák rojtosra a seggét... e hazának nincsen szüksége reájuk... és üssön meg a szél, mely vérmes apámat, nagyapámat, még dédemet is megütötte, ha ezeknek e honban több helye van, mint poloskának a frissen vetett nyoszolyában!

SÁNDORKA

Ebből iszonyatos nagy baj lesz... nem tudom, miféle... de nagy! Ennyi gyűlölettel... elfertőződik a Lét!

GOMBOS (*jelenik*)

Nem örvendek az iménti beszédnek, Borka Dezső. Tisztellek és becsüllek, de nem értek veled egyet. Túlfortt a Dezső... kérem, nyugodjanak meg. Két ilyen értékes embert tudni e posztokon szívbeli öröm... Megerősítjük ott önöket! Munkálkodjanak csak! Ám ez a nép oly sokat veszített!

Annál, hogy bánkódnánk, sebeink nyalogatnánk, a borkai indulat mégiscsak életesebb! SÁNDORKA

Némely esetben a mozgás valóban életet jelez... de kérem tisztelettel: a tetem mozgása csalóka.

Férgek nyüzsgése a dögben... nem élet semmiképpen!

DÁNFI

Jolanda... táborozni eljössz-e velem?

Koccintások, az Új Rend helyére állt

II. RÉSZ

1. jelenet

A színpadon

HARGITTAI KLÁRI

Új Rend vagy Régi Rend - ha barna, ha rőt, ha pelyhes, vagy ha sörtés - csak üres szó, egy nagy Sohasincs, Bárki hirdette meg eddig s ígérte, hogy testemre-lelkemre szabott lesz - rajtam még mindenféle rend csak lötyögött, vagy véresre dörzsölt... mondd, mitévő legyek?

SÁNDORKA

Az életnek becézett tébolyra egyetlen orvosság van: ha végezzük a dolgunk.

HARGITTAI

És akinek nincs dolga? És éppen azért nincs, mert te megfosztod attól, hogy dolga legyen?

SÁNDORKA

Amit fejébe vett, Klári, biztosan az a dolga?

HARGITTAI

Biztosan az. Én nem tudom megindokolni, okosan elmondani, mint te, de érzem, és ne próbáld beadni nekem, hogy az életem egy rögeszmére tettem...

SÁNDORKA

Csökkenteni kéne, esetleg...

visszavonni a tétet... másképp odavész az egész.

HARGITTAI

Most újra ott tartunk, ki tudja, hanyadszor, hogy nem kellek neked, nem vagy vevő rám... próbálnál ki csak egyszer jelentős feladatban... vagy tudod, mit? Az ágyban! Hát olyan lehetetlen, jó hangulatunkban, egy álmos délután, hogy hirtelen másnak láss... az tán megoldana mindent! Elvinnélek oda, ahol még nem járt a madár sem!

SÁNDORKA

Nem kívánok madár nem járta tájakra kerülni. Egyébként kedves és megtisztelő az ajánlat és nem fantáziátlan. Azonban mint vezető nem kezdek ki tulajdon társulatom tagjaival...

HARGITTAI

Úgy hírlík, liliomszál, hogy Völgyi Baruska régebben leszakított... és ő itt most vezető színésznő...

SÁNDORKA

Klári, kérem... esetleg hagyja abba!

Elizzom a szegyéntől...

HARGITTAI

Épp azt akarom!

Így fogok bosszút állni rajtad rossz sorsomért!
Ha jobban szegyéyled az ocsmányságokat,
mint hogy dologtalanul hagysz győtrődni egy színésznőt!

2. jelenet

A magas *minisztériumban*

SÁNDORKA

Üdvözlöm, kegyelmes uram, a miniszteri székben.
Kívánom: koptassa benne fényesre a bársonyt.

TIHAMÉR

Ne átkozódjon, jó? De azért köszönöm.
Új helyzetem magára nézve is
következménnyel bír: igen szeretném
most, hogy a direktori poszt megürült,
ha átvénne a Nemzeti Színház vezetését.

SÁNDORKA

Váratlanul ér!

TIHAMÉR

Vigyázzon: megnyomom az orrát!

Mint legkézenfekvőbb megoldás évek óta a
levegőben van: mi lenne, ha a kormányt az ön
kezébe adnánk? Ne gondolt volna rá?

SÁNDORKA

Ha gondoltam is olykor, leintettem magamat. A
Nemzeti Színház vezetőinek sorsa hasonló a
rémdrámák végződéséhez... volt
direktorom, Zoltán, kit nagyra becsültem, mindig azt
hajtogatta: „Lessing, valamint egy kozák hetman
keveréke boldogulna csak itt!” Lessing felé még
csak-csak útban volnék valahogy, de kozák
hetmannak sehogy sem megyek el. Belőle is ez
utóbbi hiányzott. Míg én a színpadon dolgoztam, őt
az igazgatói teendők
felőrölték, fogyott, magában beszélt,
s nem lehetett tudni, mi buggyan ki az ajkán -
szó vagy rögtön a sírás. Minden támadást ő
fogott fel, és olyan támadott
célpont, mint ez a poszt...

TIHAMÉR

Ne túlozzon, akad még.

SÁNDORKA

A lőtéren, kegyelmes uram.

TIHAMÉR

Ezer pengővel emelnék

fizetését... és a direktori ranghoz, természetesen,
jár a méltósági cím. És minden ügyben,
amelyhez hetmansága kevés, számíthat támogatásra.
A főváros, sőt, az ország legszélesebb körei kitérő
örömmel üdvözlénék e megoldást! SÁNDORKA
Kitérő örömben nálunk hiány sose volt!
„Végre a megfelelő ember a megfelelő
helyen, hát hogyhogy nem jutott eddig eszünkbe?”
Ujjongva fogadják, aztán otrombán szitkozódva,
sárral dobálva meg, felállítják a székből. S ha én is
volnék olyan örült s elfogadnám? TIHAMÉR
Fogadja csak. Az ön kilátásai jobbakk...
kivételesen jók!

SÁNDORKA

Továbbra is szabadon
dolgozhatok át színpadi műveket...

TIHAMÉR

Természetesen.

Mindent, ami arra szorul. Szabad kezet hagyunk.
Színre hozhatja saját darabjait is.
Minő arányban? Azt jó ízlésére bizzuk.

SÁNDORKA (aláíráshoz *készül*)

Mindent tudok, és mégis égek a vágytól...
mit „égek”? Reszketek! Minden elképzelésem
meg tudom valósítani majd... kivéve, amit nem...
De miért ne lehetnék energikusabb? Majd
segítenek a munkatársaim...
hol írom alá? Ja, igen... a brit koronáért nem
adnám ezt a szörnyű, vágyva vágyott direktori
széket... úgy ülök bele majd, mint Richárd
király... de egy Dózsa tapasztalatával.

ANYA (*jelenik*)

Méltóságos lettél? Valódi -méltóságos úr”?

SÁNDORKA

Felnőtt elmékhez méltatlan játszadozás.
De magaslati helyzetben mégiscsak jobb az élet!
Es én sohasem hittem az egyingű igénytelenek
france-i boldogságában...

ANYA

Apropó ing!

Vehetél volna legalább ma tisztát!

TIHAMÉR (*tölt*)

Méltóságos uram, gratulálok. - Csak per tangentem... az
a régi írásom... azzal mi történt? SÁNDORKA
No, ettől félttem, hogy megkérdézi, nos:
nem emlékszem, hova tettem. Sok idő telt
közben, oda-vissza fordult a világ...

TIHAMÉR

Tán éppen ezért

kéne elővennie újra. Frissítse fel róla való
benyomásait! Ha netán jók... ki tudja, ki tudja?
Nagy igény mutatkozik históriás darabokra. Az
első felvonást átírtam azóta...
tudja, mikor felkerekednek, s hősünk búcsúzkodik.

SÁNDORKA

Jobb lett a búcsúzás?

TIHAMÉR

Valahogy véglegesebb!

De minderre aligha emlékezhet, méltóságos uram.

SÁNDORKA

Emlékszem egy-egy részlet jó ízére,
más pontokon viszont akadtak kételyeim... a
nagyszínházban egyébként két évre előre
megvan a műsorom...

TIHAMÉR

Háta kamarában... esetleg.

SÁNDORKA

Nem fér be oda, túl nagyszabású ahhoz.

TIHAMÉR

Ments isten, hogy ígéretem ellenére rögtön
elkezdjem presszionálni... viszont önnel
közösen vagy irányítása alatt
szívesen dolgoznék a példányon... ha meglesz. -
- Fogalma sincs már az egészről, vallja bel!

SÁNDORKA

Akkor idézek: „Minden nemzetek közt
legkülönb a magyar!”

TIHAMÉR

„Nincs a magyarnál

különb a világon, meg fogsz győződni róla!”
Ez a pontos idézet. A főhős mondja, bajvívás előtt.

SÁNDORKA

Emlékeztem valamennyire... láthatja... hát ön?

TIHAMÉR

Mi van velem?

SÁNDORKA

Tudja-é betéve a drámát?

TIHAMÉR

Feltehetően...

SÁNDORKA

Több mint csodálatos!

Mert így, ha végül mégsem kerülne elő...

TIHAMÉR

Hát végleg elkallódott?

SÁNDORKA (*becsicscentett*)

Mondtam én azt?

Bár azt sem állítom, hogy meglesz... a fő,
hogy tudja főből, és szükség esetén majd
tollba mondja...

TIHAMÉR

Beleőrülök! Ennyi magának
az én szívem vérével írott drága Botondom!?

SÁNDORKA

Nem! Sokkal több! (Botondja? Hát persze... Botond!)

TIHAMÉR

Így bánik ön a magyar szerzőkkel, ellenei
rég híresztelik önről... csak én sose hittem!

SÁNDORKA

És most se higgye, ami történt, nem tipikus!
Csak hát e honban drámát ír minden második ember,
nem is hiszi, hány darabot nyújtanak be hetente!
Leroskadnak a polcok, s az egéripis papírok közt
jólakottságtól pukkadtt egértetemek
hevernek szanaszét...

TIHAMÉR

Önök gondoznia kéne...

serkentenie a honi dráma művelőit!

SÁNDORKA

Éppen ellenkezőleg... kedvüket
szegni úgysis lehetetlen, pedig kár az időért,
amit legtöbb dilettáns arra fordít,
hogy embereket talál ki, s párbeszédet ad,
vagyis csak akar adni a szájukba, mert amiket
hősei összelocsognak, nem dialógus -
bágyadt közhelyrakás csak... hol a mosdó?

TIHAMÉR

Rólam beszélt, ugye, hozzám intézi a szót,
mandinerről...

SÁNDORKA

Ments isten, kegyelmes uram!

A széplelkű vezérhang, honfiúi érzemények,
csinos fordulatok... egyébként se tudom,
mi a mandiner? A londinernek a párja?
Emlékszem írásában a kezdődő drámaiságra,
amely kellő töltések híján nem tudott
felforni, viszont tény, hogy már bugyborékkolt...

TIHAMÉR

És most sárgul és ázik a hült egéripisiben.

SÁNDORKA

Szavamra, kikotrom onnan, ha megtalálom...
s bár színre nem hozom - kegyelmes uramnak
csak ártanék vele, ha megtenném - de kimentjük,
megszárítjuk, és többé nem beszélünk a dologról!

TIHAMÉR

A gyógyíthatatlanul más szellemiség!
Megmondta Borka Dezső!

SÁNDORKA

Inkább elfogyasztom

friss szerződésemet, mintsem hogy megbuktassalak...
tegezöttünk!

TIHAMÉR

Honnan e nagy bizonyosság?

Gőzöd se volt... emlékeztél is te Botondra!

SÁNDORKA

Nem feltétlen emlékszünk, hogy mit ettünk ebédre,
a minőségre azonban igen... jó volt-e, pocskék?
Ha romlott volna feltét... tudjuk feltétlenül!

TIHAMÉR

Mondd azt, hogy szörnyű szar!

SÁNDORKA

„Romlott” - nem elég?

TIHAMÉR

Nem! Azt akarom, hogy eltaposd bennem a lángot!
„Álmost” már megírtam, most írom „Bendegúzt”...

SÁNDORKA

Ondról, Kondról, Hubáról és Tuhutumról
már nem is szólva... ne írd meg, szörnyű szar lesz!

TIHAMÉR

Szíveskedj írásban szavatolni, vagy eskü alatt!

SÁNDORKA

Ne kínozd ki belőlem, mert amilyen nyúl vagyok
az életben, olyan tigrissé vadít a konyak
s a tehetségtelenség... jaj, elájul... pedig én
nem is neki mondtam... hallod, nem is neked!
Általában beszéltem, önmagam és a
baromian tehetségtelenség viszonyáról...

TIHAMÉR

Jaj, belepusztulok, kegyelem, fogd be mára pofád!

SÁNDORKA

Te kérted...

TIHAMÉR

De ha nem bírom! Hol a pisztoly? Eredj már!

SÁNDORKA

Mint direktor hagylak el, vagy mint egyszerű gyilkos?

TIHAMÉR (*rendbe pofozza magát*)

No, jó. Ebből elég. Ez most el van temetve.

- Igazgassa a színházát. Én pedig hazatérve

ellobbantam Álmos és Bendegúz kéziratát.

SÁNDORKA

Jaj, ne, mert még leég a villád, kegyelmes uram!

Csak csúsztasd szelíden szemétkosaradba.

És Tassról, akit kifeleedtünk, több szó róla se essék.

TIHAMÉR

A népbiztos darabja tán annyira jó volt?

SÁNDORKA

Mit mondjak? Nem volt jó. De nagy nyomást

fejtettek ki, folyton csengett a távbeszélő,

s összeroppantanak, ha nem állunk kötélnek.

TIHAMÉR

S vélem, azért bánik el így...

SÁNDORKA

Mert többre tartom.

És nem szeretnék füttyszóra táncolni örökké.

3. jelenet

SÁNDORKA (*rendez, Bársony asszisztál*)

...a Gerbeaud-nál, nagyon pici asztal... a láb
összeírására való... igen intim.

BÁRSONY

Azt elkerülni némi feszengésbe kerül...

SÁNDORKA

Helyes megjegyzés. - Pazar sütemények...

egy álomszép kisasszony...

BÁRSONY

És Székelyné, Aranka

már ott ül, s várja önt...

SÁNDORKA

Hát nézze, Arankám...

csábító ez a mignon... esetleg... a puncsos?

SZÉKELYNÉ

Nem, sajnos nem lehet... övtájban az ilyesmi

múlhatatlan nyomokat hagy...

SÁNDORKA

Hát a gyümölcsös?

Ez zölddió!

SZÉKELYNÉ

Azért hívott, ide, Sándor,

hogy édességgel tömjön?

SÁNDORKA

No persze nem csak azért.

Egy könnyű pítét? Almás...

SZÉKELYNÉ

Nem térne már a tárgyra?

SÁNDORKA

De... esetleg. Máris akarja?

SZÉKELYNÉ

Még nem gratuláltam

a direktori székéhez...

SÁNDORKA

Most maga tért el a tárgytól!

SZÉKELYNÉ

Lányos zavar... vagy mi...

SÁNDORKA

A gratulációt

egyébként köszönöm. - Hát nézze, Arankám...

előbb egy gesztenyés szívet... kisasszony!

Van gesztenyés szíve?

KISASSZONY

Van gesztenyés is.

SÁNDORKA

Hozna egy halom gesztenyés szívet s tetejébe

esetleg egy szál rózsát, marcipánból?

- Hát nézze, Arankám...

SZÉKELYNÉ

Ezt már mondta egyszer.

SÁNDORKA

S most, hogy belevágott, újra kell mondanom...

SZÉKELYNÉ

Nem, mert én anélkül is, hogy felszólítana rá, nézni fogom... mindent, amit kell, nézni fogok.

SÁNDORKA

Én jól érzem magam a légkörében. Kedvemre való, ahogyan jár-ke, szeretem, ahogy gondolkodik... s hogy kabátjának a prémje olyan gyerekkori érintésű, illatú... visszaröpít mindannyiszor sok évre... mikor felsegítem.

SZÉKELYNÉ

Azt akarja, hogy menjek?

SÁNDORKA

Eppen ellenkezőleg.

Azt szeretném, ha a felsegítés állandósulhatna, esetleg... hülyén hangzik, de soha még nem kértem meg senki kezét.

SZÉKELYNÉ

Engem tehát megkért most? Rendben van, igen.

SÁNDORKA

Hogy, kérem?

SZÉKELYNÉ

Igent mondtam magának, süket ember.

SÁNDORKA

Hozzám jön?

SZÉKELYNÉ

Hát nem erre kért?

SÁNDORKA

De, persze.

Csak nem tudtam, hogy ilyen röptében válaszol.

SZÉKELYNÉ

Kérjek gondolkodási időt? Már elkéstem vele. Ne féljen tőlem ennyire, no. Én tudom, miben él. Munkáját tiszteltem... sosem fogom zavarni.

SÁNDORKA

Csakhogyan van itt még valami - és erről is muszáj...

SZÉKELYNÉ

Felesleges. Én nem ragaszkodom ahhoz, hogy harapdálja a vállam s a fülemből lihegjen, és összehajtogasson, mint egy piskótaroládot. - Szép csöndesen beírjuk magunkat a Könyvbe.

SÁNDORKA

Gondoskodni fogok önről és a fiáról. Igyekszem majd, esetleg... hisz kedvelem őt... ahol módomban áll... hasznára lenni!

KISASSZONY

Tessék: a gesztenyés szívek meg a rózsák.

4. jelenet

SÁNDORKA (*rendez, Bársony jelen van*)

Könyvtár, egy-két olvasósziúett s a hasonlíthatatlan könyvtári csend...

BÁRSONY

Nekem erről

az jut eszembe...

SÁNDORKA

...ne most!! Koronci, beszélj!

LŐRINC

Egy szabadelvű s ugyanakkor nemzetközi színház, az nem Nemzeti Színház. Őn úgy kezeli az Intézményt, akár egy hitbizományt. Önöknél estéről estére gúny tárgyává teszik a hagyományokat őrző, történelmi osztályt.

Én nem vagyok antisémita, ámde mégse bírom, ha izgága zsidók a dzsentrí pusztulásán köszörülnek a tolluk... s új eszméket hirdető ázalog embereket juttatnak erkölcsi fölénybe...

SÁNDORKA

Mostanság piszkálnak, és mintha utóbbi időben szervezettebben folya a piszkatúra.

LŐRINC

Ne csodálkozzék rajta, inkább gondolkodjon el!

SÁNDORKA

Amióta élek és emlékezni tudok, színházban még sohasem mentek rendben a dolgok. Kelemen Lászlóra, ugye, éléssel lőttek egy ízben. Ekként kívánták őt leváltani végleg.

Az első magyar színtársulat vezetője, de hamar baj lett vele is! Hagyomány attól a perctől, amint valakit kineveznek erre a posztra, a leváltására törő, heves próbálkozás.

Akár a tojás s a tyúk sorrendisége ügyében, ebben se látni tisztán - s én gyakran érzem úgy: a Leváltás tán még a Teremtést is megelőzte... gázrobbanás, besűrűsödés, egy nagy Leváltás mellékterméke volt, s az egész emberiség egy gyarló majomfaj leváltásából született.

- Nincs-e valóban hanyatlóban a dzsentrí?

Mért akkora baj, ha szóba kerül a hanyatlás?

LŐRINC (*az árnyak állandó piszorgása közben*)

Egy szánakozó sóhaj nélkül, méltóságos uram?

E mégiscsak oly mélyen magyar gyökerű réteget dzsesszenére temetni, hát ildomos ez?

A törzsnézők elhagyják! Nem veszi észre?

Színháza kong! Csupán újgazdagok látogatják, s ők is csak azért, hogy nejeik

meghordozhassák undok mosolygásukat

honi szerzőink munkái felett...

SÁNDORKA

Nézze, kérem: én

minden nézőnek örvendek, ha jegyet vált.

Mert most nem olyan válság van, mint aminőt folytonosan, már-már gépiesen, emlegetni szokás.

Bezárnak boltokat, színházakat és országokat is.

Túlélési gondjaink olykor meghaladják a művésziéket...

LŐRINC

Bánk bánra készül, hallom, s néhány komoly

változtatást tervez...

SÁNDORKA

A szerző érdekében,

ki színházban sosem láthatta darabját.

Különben ő maga eszközölt volna néhány

módosítást...

LŐRINC

Csakhogyan ő nem maga!

És maga nem lesz, sohasem lehet Ő!

Gondolja meg, mibe nyúl, ő klasszikus immár!

Nagyon ráfizethet, ha szembezáll

a nemzet értékét féltő aggodalmaival...

SÁNDORKA

Nem azért látja ilyen sötétnek az ábrát,

no, kezét a szívére, mert volt köztünk az az ügy?

LŐRINC

Mint minden nemzeti kultúráért felelős

írástudót, úgy érint. Szavamra, csak úgy.

SÁNDORKA

Őn tisztességes ember, s én hiszek önnek.

LŐRINC

Meg fogják buktatni, mivel mást se csinál,

mint parazsat gyűjt a fejére. Itt az az új prömier:

egy külhonban élő, könnyű tollú firkász

darabocskáját viszi színre... kérdem: mire jó ez?

SÁNDORKA

Arról volt szó, nem szólnak bele abba,

amit csinálók...

LŐRINC

Mint jóakarója teszem.

SÁNDORKA

Hol tart a mosollyal?

LŐRINC

Kezdem föladni az ön közelében.

SÁNDORKA

Dominikánusan sötét a szeme...

LŐRINC

Ne képzelődjön!

Bánkon változtatni jeles nemzeti költő

dolga lehetne... talán... de semmiképp a magáé...

önnek erre nincsen licence... volna bár

szekspírérien jó dramaturgus... fölfogja-e végre? (EI)

SÁNDORKA (*lármasan*)

Az ásitózással párosult méltatásnál

ő többet érdemel. Es én nem nyugszom addig,

amíg Katonát, ki mindmáig legnagyobb,

nem juttatom forró, valódi sikerhez.

ÁRNYAK (*valamiféle kánoni suttagással*)

„Nem a Szávától délre kezdődik a Balkán.

Már a Kárpát-medence népei oly keverték,

koponyájuk alakja oly árulkodóan alacsony szellemi és erkölcsi színvonalra vall, hogy a felsőbb rendű északi faj szolgálatán kívül egyéb rendeltetésük nem lehet a meghódított Európában. Hitler Adolf."

5. jelenet

SÁNDORKA (*rendez, Bársony asszisztál*)
Forgalmas utca... a Váci...

BÁRSONY

Gondolkoztam ezen...

nem jobb lenne, stílusosabb, a Duna-korzó...

SÁNDORKA (*leégeti*)

Néha a szöveget sem árt elolvasni azért...
abból kiderül... csak a Váci utca lehet...

MÁRKI LAJOS (*jelenik*)

Ismerős arc, direktorom... egy hajdani célpont!
Ő, de mára hol a töltény, hol a fegyver, a toll,
amelynek csekélységem célpontja lehetne... randija van?

SÁNDORKA

Miért gondolja?

MÁRKI

Mivel úgy széthord a szeme...

SÁNDORKA

Szívesen figyelnék önre... alkalomadtán
keressen majd fel, tudja, hol talál.

MÁRKI

Úgy rúgnának ki a portán a cerberusok...
el vagyok anyátlanodva kicsit, de ma sem
vagyok hiszékeny hülye még. Majd vár a fiú.

SÁNDORKA

Megkérhetném önt, esetleg... izé...

MÁRKI

Nem vagy köteles

rám emlékezni... és pláne név szerint nem.

Bár arra a nagy szerepedre...

SÁNDORKA

Miféle szerepre?

MÁRKI

Az életemben játszott végzetesre.
Miattad kellett abbahagynom a pályát!

SÁNDORKA

Ez a jól fejlett rögeszméje magának.
Azt hittem, régen túl van rajta...

MÁRKI

Pedig nem!

Minden jón túl vagyok, nyakig a rosszban.

- Enyhe ítéletet kapnék, ha megölném.

SÁNDORKA

Elment az esze?

MÁRKI

Ott az utcai wécé - beszorítlak
és elvágom a torkod. Vagy le a Fütőkösödet.
Elvéreznél, ahogy én...

SÁNDORKA

No, nézze, Márki úr...

MÁRKI

A beretva, no, látod, milyen jól élesíti
az ember emlékezetét...

SÁNDORKA

Alkalmazást kíván?

Hiányzik a színházban egy sűgónk...

MÁRKI

Nem vagyok

sűgónak alkalmas. Próbáltam. Zeng a hangom.

Túlzengem a fátyolos hangú színészt,
kivált ha önbizalmát törték, mint énnekem.

SÁNDORKA

No és ügyelőnek?

MÁRKI

Ha egy kimondottan iszákos
ügyelőre van szüksége - rajta, miért ne?

En soha jókor nem engedném a függőnyt,
s idő előtt lökném be a színre a játszó...

SÁNDORKA

Nem mondaná meg... esetleg... mi a célja?

MÁRKI

Kínos, mi, áldozatunkkal összefutni
a Váci utcán, Váci utcán - hogyha egyszer végigmész...
(*Énekel, kezd feltűnést kelteni*)

SÁNDORKA

Megvan! Újra játszani óhajt!

MÁRKI

Már nem veszek be, sajnos,

semminő szöveget... ha aszondom „jó napot,” hát
a „kívánok” már nem jut eszembe... sötét lesz...

SÁNDORKA

Nem hiszem el, hogy a szelleme ennyire béna...

MÁRKI

Csak a színpadon az, s maga tett engem nyomorékká!
Dermesztő, gyilkos vélekedéssel járatott le,
s legbántóbb, hogy máig sem bánta meg...
(*Sándorkába karolva a „Szani-bojt” éneklő*)

SÁNDORKA (*kényszerűen vele mozog*)

Az isten áldja meg! - Kézcsoksom! Vidulunk...
Engedjen el, könyörgök! - Mit óhajt, mondja meg!?

MÁRKI

Megmondtam már - nem érti? Semmi mást
nem óhajtok, mint előadni magával
mint régi pályatárssal a Ramona címzetű tangót.

(*Énekel, bódítóan mozog, feltűnés az árnyak körében*)

SÁNDORKA

Biztos megélhetést kínálok önnek!
Mutató figuráját némán is megfizetném...

MÁRKI

Nem leszek ott statiszta, ahol maga góré!
Ellenben hú, de megizzadt... nem messze lakom.
Megmutatom magának a vackom, s belenézhet a
pályámmal foglalkozó kritikák és
különböző fotóim albumába... no, jöjjön. Vagy
még egy verbunkot is eljárok magával? Jöjjön,
tudom, hogy rosszabbakkal is elmegy.

Hogy a további botránytól meneküljön, Sándorka vele tart

6. jelenet

BORKA (*örömtelen szobája*)

...botrányos ember, nem?

HARGITTAI

Akárhogy is -

nagy rendező. Sajnos. Egészen nagyszerű.

BORKA

Mit értsünk ezalatt? Miféle rendet
tud tartani az, ki tulajdon életében
folytonos zűrzavarok közt tántorog?

HARGITTAI

Amit mond... ahogyan utasít, micsinálj... és
mindig kiderül, hogy úgy a jó, ahogyan
ő mondta, és csakis úgy...

BORKA

Hát akkor én - bort? -

nagy rendező vagyok. Megmondom, micsinálj,
és ki fog derülni, hogy úgy a legjobb.

Ne kényeskedj, húzd meg, jó szekszárdi vörös.

HARGITTAI

Nincs szeszre szükségem... nekem sosem is volt.
- Durvulni fogsz?

BORKA

Most félsz avagy reménykedsz?

- No, miben „nagy” még?

HARGITTAI

Mindig tudja, mi fontos,

mi nem az. És ami ritka: tudja, mit akar.

Legtöbb rendező úgy tesz csak, mintha tudná...
s kapkodni, dühöngeni kezd, mikor kiderül,
hogy amit fejébe vett, otromba számárság.

BORKA

S ti húzzátok ki a pácból...

HARGITTAI

Mit sietsz ennyire?

BORKA

Nekem ne istenítsd őt, te kótyagos liba! (*Behatol*)

SÁNDORKA (*rendez*)

Csupán az előzmények tisztázása miatt:
hazatérőben botlottak össze a Fészek klub előtt.
Szél fúj, ólmos eső hullt, egy taxi előállt.
– Hová vigyelek? - kérdezte Borka Dezső.
– Akárhová... - felelte Hargittai Klári.
Akár a bridszjátékban, konvenció szerint,
Dezső kénytelen volt erre bmondani címét...

HARGITTAI

Akkor sem érsz fel hozzá, ha megfeszülsz!

BORKA

Szerelmes vagy bele, ostoba cafka...

HARGITTAI

Ne beszélj velem így.

BORKA

Mért ne, mikor neked ez kell meg a visszakézi pofon!
Neked nem sérelmes, hogy utóbbi időben
elszaporodtak a színházban a loncsos pederaszták?

HARGITTAI

Ó izlésesen él... kár dühöngeni rá...

BORKA

Ahelyett... hogy elítélnéd... az uszályába kerültél!

HARGITTAI

Másról van itt szó... csak nem találtak ürügyet!

BORKA

A sorskérdéseket nem egy lotyóval
fogom megtárgyalni... azt akarom, hogy
nyilvánosan kipakolj, s elítéljed
az erkölcsi bomlás jelenségeit ott,
a színházban... meg azt, hogy elemzés ürügyén
mit összebecsmérel mindent, ami magyar!

HARGITTAI

Kritizál... az igaz... de mindig honszeretettel...

BORKA

Egy Sándorka (Scheiber) honszerelmére nekem
ne hivatkozz... próbálj meg jönni inkább...

HARGITTAI

És Borka... a Scheibernél... mitől magyarabb, mondd?

BORKA

Még kérded, hülye kurva? Hát a szemlé-le-té-től...

A jelenet nyugodtabb mederbe tér

HARGITTAI

Van egy magyarságmérő műszered?
Mitől vagy éppen te döntésre illetékes?
Magadtól kaptad rá a fölhatalmazást,
vagy Isten kent föl... vagy ha nem, ki az isten?

BORKA

Eredj mosdani, ne ugass! Mit villogsz, hülye kurva?

HARGITTAI

Többet kellett volna művelődnöm, igaz.

BORKA

Ez a jakhec jószerivel színpadra sem enged.
Törpe a gázsid, nulla a megbecsülésed!
Ha ő letűnne, jobb légkör köszöntene rátok...

HARGITTAI

Nálam hülyébbnek add le ezt a dumát!
Színházi változáskor alig mozdulnak a frontok...
a krém örökké krém marad... azon nyalakodnak
az új vezetők is... a krémen... bárkik legyenek!

BORKA

Szemfüles teremtés vagy, jól értesült...
Tudnál pár hasznos adalékot... fogadok!

HARGITTAI

Tudnék talán, de ne fáradj... rossz sorom van,
mégsem szándékszm elárulni őt...
nem mintha annyira kedvelném, hanem inkább,
mert szerveződé hajsztátok undorító!
Nem és nem! Akkor sem, ha összetörsz!

BORKA

Ellenszegülsz, és még élvezni is szeretnél?
– Ha nem te, majd akad más... de aztán ne jelentkezz,
hogy az új éraban karrierre vágyol...

HARGITTAI

Attól ne tarts, hogy én jelentkezni fogok.

Es nálad biztosan nem... mellesleg tudod-e

– meg fogsz lepődni kicsit, s nem is kellemesen -

BORKA

Ismét csak tévedsz. Kezdetől fogva tudom:
a Hargittához annyi közöd van, akár
nékem a Sínai-hegyhez... Svarc Klári vagy,
mohó és túlfeszült, szenvedélyes zsidó lány.
Színésznőnek közepes, de nem szeretőnek.
Messze nem elvi kérdés beléd nyomni, te drága.
Es nehogy eljárjon a szád, ostoba ringyó!

HARGITTAI

Többet kellett volna művelődnöm, igaz.

7. jelenet

SÁNDORKA (*Bársonyhoz*)

A Völgyi Babáéknál játszódó jelenetben
árnyak jelzik ismét a statisztériát...
de gondosan be kell állítani őket... esetleg.

BÁRSONY

Őnálló rendezést mikor bíz végre rám?
Bocsánat, amiért megrohanom: egy ifjú asszisztens
üde színfolt... ha azonban negyven fele jár...

SÁNDORKA

Tudom, nem fogja elhinni nekem, maga inkább
irányításra, mintsem alkotásra való.
Ha mégis ez utóbbi a vágya, tegyen szert hatalomra.
Épp akkorára, amely szabad kezet ad, hogy kedve
szerint játszódhasson, s a környezete ne nagyon
merje azt, amit létrehoz, megítélni.

BÁRSONY

Köszönöm, hogy mindig őszinte velem. Köszönöm.
Fáj, nem tagadom... de serkent is ugyanakkor, hogy
rácáfoljak önre! En e világ
legjobbban önt szeretném meggyőzni, ez életem álma.
Őn nékem mérce, iránytű, eszménykép - bonyolultan,
de forrón szeretem, akkor is, ha nem igényli!

JOLANDA (*a Völgyi-konyhából megszólítja*)

Bársonyos úr!

BÁRSONY

Csak Bársony. Bársony Andor.

A kezét csókolom. Már elfelejtett?

JOLANDA

Hát maga engem?

BÁRSONY

Benyhe Jolanda, jelenleg

a kultuszminisztérium színházi referense.

JOLANDA

Őn pedig szépreményű, bár nem nagyon ifjú
munkatárs a Nemzeti Színház kebelében...

BÁRSONY

Mit szépiütsük? Örökös segéderő vagyok ott,
Sándorka Sándor, tisztelt és nagyra becsült
pártfogóm oldalán...

JOLANDA

Pardon, egy pillanatra. Az

uram kicsit túlságosan a pohár fenekére talált
nézni... visszajövök, főzünk egy jó erős
feketét... Baruskám, hol a kávé?

VÖLGYI BABA (*a háttérből*)

A Sárga dobozban!

De lehet, hogy a kékben vagy a zöldben...
jaj, istenem, milyen kis bolondos vagyok én:
nincs és nem is volt soha színes dobozom!
Meg fogod találni, keresd csak... szimatolj!

JOLANDA (*odatámasztotta férjét, visszatér*)

Miket működik ott? Mi a dolga művészetileg?

BÁRSONY

Művészetileg? Nem sok. Inkább a rendért felelek.
Azt segíték a Mesternek fönntartani, mert ő túl
szórakozott és engedékeny.
Jó múltkor a próbán Bánk lekési jelenését...
– Hová lett Bánkunk? - kérdi ő. - Hová?
– kérdezi vissza Gertrudis királyné.
– Hát elment túróért! - Túróért megy ilyenkor?
– képzelje, ezt felelte.

JOLANDA

Éppen Bánkról akarnék...

Nem botrányos a merészség, amellyel legnagyobb
nemzeti drámánkat kezeli? Maga mit szól?

BÁRSONY

Számít, hogy én mit szólok?

JOLANDA

Nem kérdezném különben.

BÁRSONY

Régi eszméje... még színészkoromban,
az ő rendezésében, játsztam egyszer Ottót...
feltétlenül ki szeretné küszöbölni a dráma
néhány, úgymond, gyengéjét...

JOLANDA

Lassan fog kicsurogni.

- A jót javítani mért szükséges?

BÁRSONY

Jelzem, a színház,

az már efféle hely, hol a jót egyre javítják...

JOLANDA

Azt hiszi, nem tudom? Mit oktat, szép fiú?

BÁRSONY

Hát még ha szép is volnék...

JOLANDA

Így szokás, igen...

az enyhén elvirágozott fölöttes asszonyoknak
minden ripacs dürrög, mereszti rá szemét,
hogy elhitesse, megkívánta őt...

BÁRSONY

Már bolsi korában bolondultam magáért!

JOLANDA

Valóban? - A pusztá szándéktól szikrázik a nemzeti sajtó.

BÁRSONY

Hogy szeretném megbaszni magát? Ettől aligha.

JOLANDA

Nem ettől, kis hülyém... hanem hogy a Bánkon
egy jöttment változtatni akar... tiltakozás van!
Az ország minden részéből jött hozzánk felirat:
A Bánkhoz egy ujjal sem, egy betűt se belőle!"

BÁRSONY

S minek tagadjuk. legjobban az tiltakozik,
aki még életében nem olvasta a Bánkot.

JOLANDA

Lényegbeli változásokat eszközöl, beleír?

BÁRSONY

Egy szót, egy betűt sem! Amit bejelentett
a lapokban, ahhoz tartja magát...

JOLANDA

Kis hamis, te...

messze túlléptétek azt a mértéket a próbán!
Tudunk róla! Ne próbálj ködösíteni, nem megy!

BÁRSONY

Sehogy se tetszett az előbb az a „jöttment”...

JOLANDA

Vigyázz, a férjem bejöhet...

BÁRSONY

Nem tud ő eljönni a faltól,

ahová támasztottad... (*Beható!*)

JOLANDA

Törekvő ifjú vagy!

BÁRSONY

Aki már nem nagyon ifjú...

JOLANDA

Rajtad lesz a szemem!

BÁRSONY

Rossz helyen kopogtatsz, ha azt reméled,
hogy az ellene bontakozó hajszához csatlakozom...

JOLANDA (*pillantja meg*)

Egy csirkecsont... (*Eltörök*) Kívánhatsz valamit...

BÁRSONY

Ha ürül

egy kis teátrum valahol, be szeretném
önállóan is megpróbálni erőmet...

VÖLGYI BABA (kívül)

Jön már az a kávé?

JOLANDA

Már forr a víz, szívem, türelem...

BÁRSONY

Főleg emberi síkon

köszönhetek neki rengeteget... szakmailag már
több dolgát vitatom... de kallódtam, és ő
a színházához vett... meggyőzött, hogy inkább
hagyatkozzam értelmi képességeimre,
mivel színésznek gyenge vagyok...

JOLANDA

Nem vagy gyenge, dehogy vagy!

A jelenet nyugodtabb mederbe tér

No, elkészült közben a kávé. Kéne a példány,
megjegyzéseit, úgy tudjuk, odairja a lap
szélére... tisztában van vele, Bandi,
mi a nemzetietlen nézet? Ön előtt
biztosan nem titkolja őket... értse meg:
municíóra van szükség...

BÁRSONY

A Mesterem ellen?

Nem kívánhatja, hogy szinte kémkedjem utána!

JOLANDA

Akkor csak húzza holtig mellette a másodhegedűt.

BÁRSONY

Földig csúszott a férje, nem igazítja be?

JOLANDA

Lejebb már nem csúszik legalább... nos?

BÁRSONY

Megmondtam: nem fogok kémkedni utána,
ha erre számít...

JOLANDA

Jaj, ne valljon itt hitet!

Nem kell, hogy a front közöttünk megmerevedjék...

BÁRSONY

A front?

JOLANDA

Mi egyéb? Bandi, most igazán kezében a sorsa.

Bepillantásra kérem a példányt... egyelőre csak ezt.

Völgyi Baba és a vendégek jönnek nassolni, feketézni

VÖLGYI BABA

Milyen nap van ma?

VENDÉG

Kedd!

VÖLGYI BABA

Ó, istenem, kedd!

Kedd? Jaj, de jó! Egy ismételtetlen,

egyszeri kedd, amilyen kedd nem lesz soha többé!

– Mutassatok nekem keddebb keddet e keddnél!

Hát újra kedd van! Keddek keddje kedd!

Jaj, én olyan, de olyan boldog vagyok, gyerekek!

Bocsássatok meg, mindjárt kirepeszt

az elragadtatás... itt lesz nektek kirepedve

Baruskátok... jaj, nem fogtok úgy szeretni!

És Baruska úgyszólván belehal, ha nem szeretik!

Kávészatok csak! Megmérgeztem a kávé!

– Csak viccelek, nem tartok mérget otthon!

– A kis barbituráton kívül, amit beleraktam!

Bolondos lány vagyok én! De most komolyan:

ekkorát bukni, amekkorát ma este mi buktunk!

Több ezer mondat volt a darabban, igaz? És

minden mondat végén egy-egy csattanó - és

hány csattanó el közlünk?

PISONTI (a szerző)

No, azért...

VÖLGYI BABA (*pofon vágja, majd csókolja*) ...ez

az egy! Te drága, tehetségtelen ember! Te

visszamégy Közép-Keletre, de minket

szétszed az itthoni sajtó... az égre bűzlök,

akkora szart írtál... újra csak kérdezem:

mért kellett a Pisoni Jeróbeám darabját

színre hoznod, s pláne a Nemzetiben, dirikém?

SÁNDORKA (*szmokingban, sápadtan jelenik*)

Kaphatok egy kávé?

VÖLGYI BABA

Zaccosat. Büntetésből.

SÁNDORKA

Nem tudhattuk, hogyan fogadják egy sikeres,

távoli külföldön élő magyar író...

JOLANDA

Ő nem magyar író. Még csak nem is író.

A hazától való elszakadás ugyanis

kasztrál némely művészeket. Ő egy jellegzetesen

könnyű tollú, keserédes eunuch.

PISONTI

Szólhatok én is?

VENDÉG

Őn már mindent elmondott a darabbal!

PISONTI

Én aztán nem írok nektek semmit soha többé!

VENDÉG

Ígéret szép szó!

PISONTI

Nekem világsikerem van!

HARGITTAI KLÁRI

Bár itt lett volna több!

PISONTI

Provincia! Pfuj! (Ei)

JOLANDA

És mennyi tömérdek pénzt fölemesztett a darab!

SÁNDORKA

A szép kiállítás, ugye, mindig sokba kerül.

JOLANDA

Az ön életmódjáról nem is beszélve!

BÁRSONY

Az életmód magánügyünk, vagy tévedek?

JOLANDA

Arról van szó, hogy egy éve kong a Nemzeti Színház!

HARGITTAI

Gondok között vergődik a többi hely is!

JOLANDA

Az nem vigasz!

HARGITTAI

Ki szánta vigasznak?

Tény, hogy ez most nagyon nem színházi időszak!

Hallott már a világválságról, asszonyom?

VÖLGYI BABA

Egy tízéves, gyönyörű, dicssel teli korszak vitorláz a kanálison lefelé...

BÁRSONY

Mit kell a pánikot csinálni? Egy bukás

- pláne, ha részbukás -, nem végleges bukás!

A mester életművén mit se rongál a bu...

SÁNDORKA

Ha megkérhetem, Andor, esetleg... ezt a „bukás” szót. használhatná kicsit kevesebb szer...

BÁRSONY

Irritálja?

Nem annyira, mint ahogy engem! Ámde én előre tekintek, s tudom: egy színházi... balsiker... vagy kettő, vagy akár több... nem döntheti meg...

SÁNDORKA

De bizony, megdöntheti! Működésünk összegezése önkényes. Hozzácsapnak és levonnak, szükség és hangulat szerint... már csak azért is a dolgunkat kell végezni, anélkül, hogy a mérlegre pislognánk folytonosan, a szívrepedésig vitatva, amit a skála mutat.

8. jelenet

SÁNDORKA (a konyhából kilépve rendez. Bársony jelen van) A

következő szcénát, nagy merészen, egy népi táncscsoport öltözőjébe viszem.

Férfiszag, csizmák, kapcák, vászoningek... szekrények csapódnak, lábdobogás...

BÁRSONY (sápadtan)

Zseniális.

LŐRINC

...biztosan találunk nemzetibb s magyarabb vezetőt, csak hogy az eljárás visszhangja többet árthat, mintha ő ott egy darabig eljátszadozik még.

BORKA

Csak nyerhetünk vele, ha ízlésünkhöz illőbb ember ül abban a székben... bármire tekints, a nemzeti úton történő haladást választották a népek... minden veresbe játszó nemzetköziség el fog bukni maholnap, figyelj: Berlinben is.

LŐRINC

És jó lesz az nekünk?

BORKA (kapcáját tűri)

Hát nem Hitlerrel egy cipőben járunk?

Nekem ő se ingem, se gatyám... de világos:

őt is csontig hasító sérelem érte!

Mit ácsingózzunk untalan Európa felé,

hogy szíveskedjenek keblükre ölelni, miután

megcsonkítottak? Mi európaiak

vagyunk anélkül is, hogy rábólintana bárki!

Európa ott van, ahol mi vagyunk, nem kell odamennünk!

LŐRINC (ugyancsak táncra öltözik)

A vizsgálat eldöntött dolog ebben az ügyben.

De van nékem egy dilemmám, te Dezső:

összeférhető-e, ha én vezetek

ilyen vizsgálatot...

BORKA

Mi? Használt tégedet?

LŐRINC

Nem értem...

BORKA

Volt e köztetek afféle közlekedés?

LŐRINC

Két gyermekem és bájos hitvesem van.

BORKA

Láttam én már karón varjút, mindenféle karón.

LŐRINC

Egy drámai művem volt a kezében, ezért kerülhet szóba, hogy nem vagyok elfogulatlan...

BORKA (juhász kampóval tánc lépéseket gyakorol)

Vagy úgy! A drámaköltés vétségébe estél, s ő visszavágta a műved? A tárgya mi volt?

LŐRINC

A Himnusz költőjének élete, sorsa.

BORKA

Magyar gyökerű téma, tiszta sor, hogy elvetette.

Tanulság: magyar nyelvű nem magyaroknak

sose adj darabot! De ha már mint titkos drámaíróba beléd törölte cipőjét - meríts ebből indulatot!

A tárgyilagos eljárást sose baj, ha

micurka egyéni sérelem is fűszerezi...

LŐRINC

Te mégis a vizsgálat alkalmasabb vezetője lehetnél... színházi berkekben járatos vagy, megbasztál több színésznőt...

BORKA

Viszont a te higgadt

tárgyilagosságod hiányzik énbőlőlem.

A vitázó jobb, ha hibernált.

LŐRINC

Ez még csak rendben volna.

BORKA

S mi nincs?

LŐRINC (váratlan hisztériával)

Amiért másoknál kevesebb a szerencsém,

még nem vagyok „titkos” író! Engem ne nevezz

titkos drámaírónak még te sem! Elmúlt,

túl vagyok rajta, többet mit tehetek,

mint hogy nem írok!? Írjatok ti, nagy géniuszok!

BORKA

Úgy nézel ki, akár a főinkvizítor,

s a lelked mégis egy tapintatos, humán

értelmiségie... a rózsa vagy, melyet

a végtelen türelem termett. Idesüss:

e héten másodszer támadja a vezércikk!

A vége gong szól... nincs mit totojázni!

LŐRINC

Nem ilyen egyszerű ez. A sajtó szakmai része

pártolja őt és persze a liberálisok.

Külföldi színházi körökben is ismert...

A háttérben szilaj dobogások

BORKA

Hát akkor kunszt megbuktatni egy ilyen bonyolult

Intézmény vezetőjét? Bárhová lösz, találj! Fogd

rá, hogy eskóros, sikkasztó, kutyahágó, vedd célba

folyton pénzért lihegő,

mohó üzletiességét... csak koncepciód legyen!

Anélkül legföljebb az arzénos Kati nénit

kaphatod el... vagy más megrögzött bűnözőt.

LŐRINC

Tisztességes vizsgálatot szeretnék.

BORKA (*botokat mérnek össze*)

Én meg praktikus, vagyis hogy a végén
mindenképp eltűnjön a balfenekén...

LŐRINC

Meg kell mutatkozni döntő hibáinak,
amikért nem megfelelő vezetője a Helynek...

BORKA

Cszesznek majd megmutatkozni neked! Mit akarsz?
Eszmei síkon vagy pláne szakmain huzakodni?
Az eb csóválásával próbálkozó farok ő!
Függetlenítette magát az elvárásainktól,
amiket pedig illet volna kitalálnia, még ha
nem is mondtuk neki tollba... ez nem elég ok,
hogy csonkoljuk? Mit vársz ennél nagyobb?

9. jelenet

SÁNDORKA (*rendez, Bársonyjelen van*)

...fehér tonettszék, fürdőszobamérleg...
frottírköpeny s egy kád valahol...

BÁRSONY

Kőkemény

dolgok következnek...

SÁNDORKA

Érdekesebb lesz

ebben a lágyabb környezetben... ami jön.

BÁRSONY

Nem tudom elképzelni, hogy jó legyen így!

SÁNDORKA

Ez már az ön baja, Andor.

BÁRSONY

S különben is

rosszul vagyok!

SÁNDORKA

Nem adná közelebb azt

a távbeszélőt... egy végződő beszélgetéssel
kezdődik a szcéna. - Jól van. Isten vele. És
jobbulást.

BÁRSONY

Ön oly megértő. Köszönöm. (E!)

MÁMORI (*hangja a telefonban*)

...Bélámtól tudom, hogy már fel is állt a bizottság,
illetve összeült, s csak akkor áll fel,
ha téged már elfektetett... úgy készülj, liliomszál!

SÁNDORKA (*leteszi a kagylót*)

Nem volt soha kétségem, hogy eljön a nap,
mikor összeállnak a gyakran jogos kifogások
az alaptalanokkal, és hozzájuk csapódnak a
méltán mellőzöttek háborgásai, a piszkálódók
esze játszása, valamint a pusztán mást akaró
erőszakosság. Mert nincs ember, magamat
beleértve, ki jól viselné, ha rendre nem az
történik, amit ő a fejébe vett. Forgatókönyv
szerint, a megszokott módon történnek a
dolgok. A kezdetben elejtett halk kifogások
bőmbőlő váddá lesznek... a gyermeklancfű-koszorúból
tüzes pánt lesz a nyakunkon... a kezdetben nyitott közeg
becsukódik... a vizsgálók fülére dunna nő, ellenző a
szemükre... hajsza indul! Süketen és vakon. Úgy a
legcélszerűbb.

SZÉKELYNÉ ARANKA (*fürdőt készít*) Álljon félre
az útképből... hiszen úgys átgázolnak magán...
nem minden arra megy ki?

SÁNDORKA (*lassan levetkőzik*)

A lemondás könnyebbség lenne, igaz - egy
pár soros levél, s túl lennék az egészen. De
szánalmas volna és félreérthető,
és büntudatosnak hatna a csendes félreállítás.
(*Soványan s nagyon féhéren a mérlegre áll*)
Elég magas a cukrom s a fürdőszobamérleg
alig billen ki már... a piszkatúra s az édesség
kikészít... istenem, mért nem kicsit lankásabb
életünkben a völgy felé tartó szakasz? Miért
fájdalmak közt szoborsz minket halottá?

Bár az még mindig jobb, mint hogyha elhülyítesz.

– Hüts égi hintőporral, hogy ne kelljen
izzadtan, összezavarva habognom azoknak,
akik izzasztani jönnek és összezavarni!

– Aranka, kérem, főzzön nekem teákat!

Füvekben, fákban kettőnk közül maga hisz. Melyik
gyomtól nő, mondja, a jellemerő? Melyiktől, hogy
az ember ne kezdjen fuldokolni, ha képtelen
dolgokkal hozakodnak elő majd, és úgy csúrik-
csavarják az eljárás menetét, mint hóhér száraz
facsavart valamely szorítóba... és mindenben
áttetszik a sanda szándék. És semmin sem fog
majd az értelem.

A „fürdőszoba” terében megjelenik Lőrinc, Dánfi, Borka

DÁNFI

...mért kellett átdolgoznia annyi mindent?

S minden után jogdíjat bezsebelni?

SÁNDORKA (*a fürdőben*)

Kérem... van anyag,

mely szinte-szinte jó már... némi segítség,
s megállja helyét...

LŐRINC

S ez a fajta segítség

csak öntől jöhetett?

SÁNDORKA

Ezt nem állítanám,

de a helyzetet és a rendelkezésre álló
erőket én ismertem, saját kezünk alá
dolgozni pedig egyszerűbb...

LŐRINC

De miért

kellett megfizettetnie minden ilyesmit?

Néhány esetben gondosan összevetettük
az eredményt azzal a művel, amelyet kozmetikázott,
és nem fekdűt jelentős munka abban,
amiért önnek jelentős utalás járt...

SÁNDORKA

Nagy tévedés azt hinni, hogy esetleg
egy szó változtatás nem lendítheti át
másik régióba a játékot... esetleg.

Néha apróságok a döntők... amikre csupán a
szakértelem bukkan rá...

DÁNFI

És az ilyesmi

nem munkaköri kötelme a rendezőnek?

Bérmertve, ingyen?!

SÁNDORKA

Úgy történt számos esetben.

Máskor viszont nem úgy.

BORKA

És ki döntötte el azt,

mikor melyik eset lép életbe?

SÁNDORKA

Mint felelős vezető -

Bécsben, Münchenben, London városában
számtalan példa van erre -

BORKA

Hogy München városában

miféle példák vannak, abból még kóstolót kap!

LŐRINC

Ön bizonyíthatóan sok pénzt besöpört.

Megdolgozott érte, no, jó, tegyük fel... de

akkor mégis mért züllött le a színház?

Nem csupán én mondom - országos vélemény.

Házon belül-kívül csak kiejtjük a nevé, utcán,
téren, alagútban az egyöntetű visszhang: „Nem
tűrjük őt tovább! Elég volt! Tűnjön el!”

SÁNDORKA

Viszont másik utcán, téren és alagútban ellenkező
a visszhang, csak nem óhajtják hallani! BORKA
Ön megbukott. Kimúlt. Szeretnék hullaságát
felismertetni magával! Jó senecai helyzet: a
térhajlatban a nagy vívőér s egy beretva
találkozásánál a lényegi pontra találna...

SÁNDORKA

Zsiletet használok, s eszembe se jut
ilyen módon megfutamodni. Mi kényszerítene rá?

BORKA

Ha nem kotródik jószántából: kivezetjük az Épületből. Két öltönyében duzzadozó úrba karolva akarja elhagyni helyét?

SÁNDORKA

Egy demokráciának kikiáltott rendben? Ön ábrándozik, Borka úr! Számos ki- és meghallgatáson kell engem előbb gyűrmölniök... mindenféle füstök, köhögések, gyürkőzések s lankadások között... Gusztustalan és hosszadalmas lesz az egész. Ezerszer ismétlünk el mindent oda-vissza! Egy okádivalóan unalmas húzd meg-ereszd meg - annyit hoz a konyhára? Annyira kell ez önöknek?

LŐRINC

Rokonszenvekre számít? Csak nem képzeli, hogy a társulat ön mellett áll, oly igen szereti?

SÁNDORKA

Tisztában vagyok azzal, hogy kit és mit szeretnek. A nagy sikerpudingban ki-ki önsikerét. De engem? Mért szeretnie? A jót saját magának tudja be, érthetően -- s nekem főleg a rosszat: szerény fizetését, csekély megbecsülését s a várakoztatást, hogy minden jobbra fordul... minden társulás megoszlik előbb vagy utóbb...

DÁNFI

Legtöbben elhagyták. Akarja látni a listát?

SÁNDORKA

Félek, hogy ilyen listák olvasásához én nem vagyok még elég bölcs - és bevizezném...

BORKA

A hasonló szembesülésnél kellemesebb a beretva.

DÁNFI (olvassa)

„Andaházi, Apor, Asbót, Bak Lina, Bak Teodóra, Bánki, Bános, Barcza Márton és Barcza Marcell, Bársony, Bartusek...”

SÁNDORKA

Állj! Még egyszer a végét!

DÁNFI

Bartusek István.

SÁNDORKA

Előtte, előtte, ki volt?

DÁNFI

Bársony Andor asszisztens.

SÁNDORKA

Nem! De igen. Persze. Igen.

BÁRSONY (jelenik)

Most minden szeizmikusan változik. Gyűrődik a sík, a röghegység lelapul. Nem maga mondta, hogy iparkodjam a csúcsra? Egy kis színházat kaptam Óbudán.

LŐRINC

Az ülést elnapoljuk. Holnap a nemzetietlen műsorrendet vesszük górcső alá.

A bizottságiak el

BÁRSONY

Mindenféle árnyékok után kezd rám sütni a nap! Lábon kell maradnom... ezért nem haragudhat.

SÁNDORKA

Rendben van, hogy belőled ez futotta. Ha másként viselkedsz, nem lettél volna te. Es érdekes: nincs bennem semmi indulat. Haragot csak fontos tettektől érezhet az ember. S amit te cselekszel - az semmi se fontos. BÁRSONY Tiszta szívből sajnállak, mesterem. Sírodon ott hervad majd az én takaros koszorúm is. (El) HARGITTAI, VÖLGYI, MÁMORI (jelenik, s felosztva dalol) Én nem vagyok a listán / És én sem vagyok ott / Én viszont a mű betűnél bizony, hogy ott vagyok / Bánhattál volna jobban / velem, velem, velem! / De hogy utánad jobb jön, erősen kételem. / A világ lefelé megy, az oroszán helyén / egy rühös kandúr fújat / vagy egy buta tehén! / Minőségcsökkenés van az egész vonalon / És megállítható-e? / Azt sajnos nem tudom. / Az ember így hát küzdve próbál meg küzdeni,

mert az Úr szavával Madách neki ezt üzeni! / Azt bezzeg elfeledte, hogy e pályát nekünk lehetőleg mosolyogva kell végigküzdenünk! / Isten veled Sándorkánk, nyugtasson a tudat, hogy van, aki fájjalja a távozásodat... /

MÁMORI (próza)

En sem jókedvemben fordultam maga ellen... de Gombos Béla, bizalmas jó barátom, a közeljövő embere, azt mondja: maguk túlságosan elpimaszodtak, meg kell tanulniok háttérbe vonulni, ha már - ki tudja, miért - nem mennek tulajdon hazájukba vissza... de azért, kóbikám, jó volt dolgozni magával... (El)

VÖLGYI BABA

Ik lerne deucs, du kanszt? Esz vár rám die UFA! Baruska szomorú, de szép, ugye, így is, szomorúan? Megengeded édes, hogy egy színházi fotós lekapja búcsúnkát?

SÁNDORKA (már kijött a fürdőből, köpenyben didereg)

No, nézd csak, Seregélyes!? Hát nincs Argentínában?

SEREGÉLYES

De bizony, ott vagyok.

Nappal fényképezek, esténként egy zenés kávéházban magyar műdalokat dalolok - s nem álmodtam még soha másként, mint magyarul.

Ketten el

HARGITTAI

Nekem megint egy kurva szó szöveg se jutott. (El)

10. jelenet

Magas hivatal

LŐRINC (borítékot szorongat)

...előre jeleztem, hogy nem nekem való az olyan vizsgálat, amelynek eredménye kötött - és még finom vagyok. Az úgy bokrosodik, de a vágyon túl, hogy tűnne már a pokolba, semmi kézzelfoghatót nem sikerült produkálnom. Némelyek azt javasolják: bizonyítsam alkalmatlanságát... lidérces ötlet! És meddő.

GOMBOS

Nincs elegendő támogatásod?

Sajtóban, rádióban, még a parlamentben is? Vigyünk az utcára még nagyobb tömeget ripacsügyben? Hogy festene az?

LŐRINC

Komolytalanul.

A dühödttüntetőkről messzire látszik: nem színházba járók, csak önhergelő szűkagyúak.

GOMBOS

Nem szűkagyúság ma fenntartás nélkül haragudni! E sok sebből vérző nemzetnek éppen azt kell! Másként kivérzik s vége. Haragja élteti! A csonkolt lelkiisége változik, nem?

Egy csonkolt nemzeté éppúgy, mint az egyéné!

Es megütközni rajta üres képmutatás! LŐRINC

Lehetséges. Mégis úgy gondolom, kegyelmes Béla bátyám, szeretett jóakaróm, hogy megköszönve belém vetett bizalmad...

GOMBOS

Várj még! Ha nem sikerült a sima nyakkitörés, nem általános a taps, sőt... már elriaszt? Hadd jajgasson az ellenzék! Mennyit irunk most? Harminckettő októberét. Nem érzed annak tükrében, amerre gördülnek a dolgok, milyen időszerűtlen ma a Nemzeti élén egy efféle biboldó?

LŐRINC

Nem kedvelem őt.

Az alig leplezett, csűrő-csavaró erőszak azonban, amelyre kényszerülök, számomra elviselhetetlen.

GOMBOS

Naná, hogy egy erőszakos világban,
ha nem valljuk is nyíltan, erőszakoskodunk.
Hisz manapság erőszakos még az áldozat is, nem?
Mit összevédekeznek, felesel, s az tán nem erőszak,
hogy mennyi mindent mozgósít maga mellett?

LŐRINC

Kegyelmes uram, én e megbízatást szeretném...
még ha neheztelését is magamra vonom...

SÁNDORKA (*kis neszesszerrel, köpenyben jelenik*)

Mámori Lilla mint Mámori Lilla be balról...
kommissiózásból jössz, rókásan, szeretősen... (E)

MÁMORI

Bocsánat, hogy az urakra török, de
van egy fontos, friss értesülésem: Sándorka direktor
megírta lemondó levelét, szanatóriumba vonult. A
posztja így megürült. S most számos pályatárs
nevében azt kérdelem: miniszterelnök úr, volna szíves
beavatni, kit szemeltek ki utódnak?

GOMBOS

Még nem vagyok miniszterelnök, ez egy.
Kettő: látni kívánom előbb lemondó levelét.
Az utódlás kérdése a három. - Nos: a felpézdülést
– hogy az Intézményt felemeljük - a szellemi élet
megújulását elsősorban olyan magyaroktól várom,
kiket megszállott földjeinkről elűztek. Ők hoztak új
színt s ízeket e városi népség jócskán
nemzetietlenné fajult közegébe. Az ő vérlöküketől
megifjuló középpont dolga, hogy visszahódítsa
színházainkat a kereszténység számára... ehhez
sok türelemre s tényleg munkára lesz szükség.

LŐRINC

Nem műfajom a hódító hadviselés.
– Hogy ő lemondott, küldetésem véget ért.

GOMBOS

S a karriered is, attól tartok, drága fiam.

LŐRINC

Melyik szanatóriumba került a volt direktor?

MÁMORI

Nem foglalkozom ezzel.

LŐRINC

Mindegy. Majd megtudom. (E)

GOMBOS

Ha maguk, kedves, felszívódnának a ködben,
az emberiség, állítom, észre se venné.
Gyűlésekre használhatnók a termeiket
– kinek hiányoznának? Ki siratná magukat?

MÁMORI

Akadna elsiratónk, már csak azért is, mert
ellentétben másokkal, mirőlunk köztudott:
ártalmatlan bohócok vagyunk.

GOMBOS (*ölébe ülteti*)

Évszázadokig nem volt más esti program,
mint magukat bámulni a deszkákon... de ma már...
mozi, tánclokál, százféle szórakozás van. És mégis
mit összefonatoskodnak azon, hogy Jancsi és Juliska
egymásra talál-e?
Sok színlelés, mímelts szerelem... nem, bejöhettek...
mintha bölcsekedés és mintha halál... értelmes dolog
ez? Arra fizetni be önként, hogy az ember
becsapódjon...

MÁMORI (*eltűnik az íróasztal mögött*)

Sarkított logikával

láthatjuk így is... azonban...

GOMBOS

Én persze jól tudom:

a színháznak szerep jut a nemzetnevelésben
s a tudat fejlesztése terén... ah... ah... ah...
de mindez... többet visz, mint amennyi a haszna..., s
magukkal csak... gond van... és semmi egyéb... ó!

10. jelenet

Szanatóriumi környezet

SÁNDORKA

Kérek egy ágyat. Azt, ami hátra van,
behajítjuk a példányban és simán átugorjuk.
Még rendezek egy-két darabot, pár szakmai cikket,
elfogadható párbeszédet írok...
tartok néhány előadást, amelyet
tetszéssel fogadnak a hallgatók.
Vérösszetételem, a gesztenyés szívek
s változott helyzetem... megbolondítja kicsit.
Didergek, ahogy kívül-belül kihűl a világ.
Ez, kérem, úgy, ahogyan van, igen jól megfelel
halálos ágynak. Így hát belefekszem.

ANYA (*bevillan*)

„Színház” - már az elnevezés is színlelésre utal.

SÁNDORKA

Inkább a színre magára, melyen elfér a világ...
a távolból közel lesz, a holtból eleven... a
tények erős megvilágításba kerülnek.
Anyuska, mi ez?

ANYA

Valahol a közeledben kisbaba sír.

SÁNDORKA

De hisz ennél sokkal igazabb a színházi babasírás!
Sekszpír tévedett, mert a valódi világ éppenhogy
nem színház... bár válna azzá: akkor színházibb
volna a könny meg a vér is! És minden
elviselhetetlen földi szenvedés. Egyért imádkozom
csak: ha volna lét a síron túl is... nehogy nekem
abban való életet kelljen élnem... esetleg...